

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Arıp Baharı Bağlamında Avrupa'ya Yapılan Göçler, Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme

An Investigation on Migration, Reasons and Results of Europe in The Context of The Arab Spring

Haydar ÇORUH^{a*}

^aDoç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Hatay / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-7632-9721

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: ... 2020

Kabul tarihi: ... 2020

Anahtar Kelimeler:

Arıp,
Bahar,
İsrail,
ABD,
Ortadoğu,
Kuzey Afrika

ÖZ

2011 yılında ortaya çıkan Arıp Baharı, etki alanı itibarıyla Tunus'ta başlayarak bütün Kuzey Afrika'nın yanı sıra Yemen'e kadar uzanan etkileriyle sadece Arıp toplumunu etkilemesi bakımından şüphe uyandırıcı bir gelişme olarak karşılanmıştır. Bu makale, Arıp toplumunun hemen hemen tamamını etkileyen, ancak ortaya çıkış şekli ile henüz sona ermemiş olsa da süreçten beklentilerin tam aksi yönde nihayete erme aşamasına gelmiş olan bu devrimsel başkaldırının perde arkasında neler olup bittiği üzerinde durmaktadır. Arıp Baharı, bir toplumsal hareketmiş gibi görünüyorsa da başlangıcı ile gelişme dönemi arasında geçen olayların seyri, aslında doğrudan Tunuslu bir seyyar satıcının isyan ettiği bir müdahaleden değil, oyun kurucu bir elin böyle göstermek suretiyle halkları sokağa dökmesi ve buradan kendi niyet ve amaçlarına uygun bir sonuç çıkarmaya yönelik devrimsel bir olay olduğu intibai uyandırmaktadır. Bu şekilde Arıp Baharının bir kurgulayıcısı ve bir de uygulayıcısı olduğu izlenimi doğmaktadır ki, bu konuda İsrail-ABD ortaklığında yürütülmekte olan Yeni Ortadoğu Projesi'nin operatörleri tarafından vurgulanan bazı ifadeler, Arıp Baharı'nın bu sürecin bir devamı olduğu yönünde kuşku uyandırmaktadır. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun: "Güneş Altında Bir Yer" (Mekan Tahtel Şems) adlı eserinde İsrail'in gelişmemiş Arıp ülkeleri arasında sanayi bağlamında gelişmiş bir devlet, diktatör rejimler arasında demokrasi ve askeri açıdan caydırıcı bir güç olduğunu belirtmiş ve bu gücün farkında olan Arıp devletleri İsrail'in fikirleri doğrultusunda hareket etmek zorunda kalacaktır." ifadesi aslında Arıp Baharının nasıl bir kurgu olduğuna işaret etmektedir. Arıp Baharı'nın gerçekten bir kurgu mu yoksa halkların adalet, özgürlük ve insanca yaşama taleplerinin bir sonucu olup olmadığı makalenin temel problematığıdır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received ..., 2020

Accepted ..., 2020

Keywords:

Arıp,
Spring,
İsrail,
USA,
Middle East,
North Africa

ABSTRACT

The Arab Spring, which emerged in 2011, has been welcomed as a suspicious development in terms of its impact on the Arab society, with its effects starting from Tunisia to Yemen as well as all of North Africa. This article focuses on what is happening behind the scenes of this revolutionary uprising, which affects almost the entire Arab society, but has not yet ended with the way it emerged, but that the expectations from the process have finally reached the stage of reaching the opposite direction. Although the Arab Spring seems to be a social movement, the course of the events between its beginning and the period of development is actually not a direct intervention by a Tunisian mobile salesman, but a playmaker hand puts people on the streets and shows a result suitable for their intentions and purposes. evokes the impression that it is a revolutionary event aimed at inferring. In this way, the impression arises that the Arab Spring is a constructor and a practitioner, and some statements emphasized by the operators of the New Middle East Project, which is being carried out in partnership with Israel-USA, raise doubts that the Arab Spring is a continuation of this process. In his work titled "A Place Under the Sun" (Space Tahtel Shams), Israeli Prime Minister Binyamin Netanyahu stated that Israel is an advanced state in the context of industry among the undeveloped Arab countries, a democracy and a military deterrent among dictatorial regimes. Arab states will have to act in line with Israel's ideas. " The expression actually points to the fiction of the Arab Spring. Whether the Arab Spring is really a fiction or a result of the peoples' demands for justice, freedom and human life is the main problematic of the article.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: haydarcoruh@hotmail.com

EXTENDED ABSTRACT

The revolutionary freedom movements, called the Arab Spring, and influencing the Middle East and North Africa, started with an attempt to burn himself to protest the intervention against a Tunisian mobile dealer, and then he grew and spread throughout the country.

The crowd of the Tunisian community, which has been gathering in the squares and calling the leaders who have ruled the country for 30 years to transform into a system that processes democracy and law, has shown its effect in a short time and has been successively followed by Libya, Egypt, Algeria and Morocco, especially Syria, Bahrain, United Arab Emirates, Jordan, Arabia and Yemen. The heads of state had to listen to this voice one by one. These demanding groups, which consisted of crowds that only filled the squares in the past, the hardening of the leaders who ruled these countries and the attempt to silence these rightful demands by sending armed troops on the people quickly found their return, and these peaceful actions quickly turned into street conflicts. The dictator structures first listened to Tunisia and the president promised to go to the elections. As a result of the elections, the leader of Tunisia, Bin Ali, transferred his seat and made his country a democratic structure, albeit superficially. When the Tunisian Revolution started, the apostle of democracy and human rights should put the EU and US attitude on the side of the people, but it is also remarkable that they put the tragedy in favor of the dictators who were shocked by the horror of the "spring". The West, which saw its fiction as an attempt to disrupt the strategies of their own revolt and demolition attempt at first, did not have any intention to allow the countries to complete the revolution without jolts and leaks as they ignited the streets. Increasing the rhetoric of the people by standing next to the dictatorial regimes, gradually turning the issue off the main track, turning it into a civil war and gradually transforming this revolution, which started as the Arab Spring, into Arab Hell, and ultimately, the Prime Minister of Israel Binyamin Yetenyahu; In his work titled "A Place Under the Sun" (Space Tahtel Shams), a state developed in the context of industry among the undeveloped Arab countries in the context of industry, democracy among the dictatorial regimes and a military deterrent force, and Arab states that are aware of this power in line with Israel's ideas. he will have to move. " A fire was burned to bring the goal he described.

The Great Middle East Project initiated by the Israeli-US duo in 1991 and the new world order that this project aimed was preparing to put the whole Arab geography and Asia in the grip of a new kind of slavery. The project to redesign the whole geography to include also Turkey, countries of the continent and sectarian and racial divide aimed to uncover new states will serve the Christian world. Sudan, Indonesia and Iraq were the first countries to deal with this issue. Afghanistan, Pakistan, Turkey, Yemen, Arabia, Syria and many more elements of Christian and non-domestic dismemberment their inherent limits they have yet to determine exactly they can not now seem to be spared.

When it was understood that the separation and disintegration of these states could not be with the threats of the West's occupation and coup attempts at the first stage, the Arab Spring was put into operation and the issue was turned into a search for democracy and freedom. Arab Spring countries which circulates in the country erupted in Turkey and the Turkish nation Gezi Park incident was made so whether you sell first rehearsal for the country. On the one hand, it was tried to see whether the Turkish people could be provoked immediately like the Arabs, and on the other hand, it was asked to see whether the people who ran the country would make death on the people like the Arab leaders.

While all this is going on in the countries that are caught in the Arab Spring, the lobbies of Europe, the USA and Israel, which have made social media their weapons, haunted young people who are the lifeblood of the countries. They took the young people to the streets and wanted to bring the countries to the brink of fragmentation. However, in the Arab geography, especially in countries where Christian communities do not form large masses, instead of disintegration, dictators were brought back by putting old systems into effect, whereas countries where Christian communities exist with wider masses were thrown into instability in an economic way. When the peoples of the countries that could not resist this instability began to migrate to the lands of the ancient patriarchs, this time the Arab Spring turned into a European Winter and turned its back on the masses that they supported all the European streets. They declared them unwanted men and watched thousands disappear in the Mediterranean.

This article is a continuation of the Greater Middle East Project, perhaps the last attempt and to reveal the backstage of a series of revolutions that prepared the return of the deserted Arab geography to Israel's enslaved peoples while establishing a new world order, It aims to reveal what aims it is working to achieve. In doing so, if the people who left their countries and passed the roads of Europe, who could overcome the death trap they were drawn to on the migration routes of the peoples of Europe, how to be raised as soldiers to be used in the invasion of their own countries in a short period of time and the new ISIS and It tries to demonstrate that they will be deported to the Middle East and North Africa with organizations like PYD.

Giriş

1847 Yılında Osmanlı Devleti'nin nüfus çekme potansiyelini Ortadan kaldırmak isteyen İngiltere, henüz Amerika'da köle ticaretinin son bulmadığı yıllarda Osmanlı Devleti'ne köle ticaretini yasaklayan bir anlaşmayı imzalamaya zorlarken Avrupa aynı yüzyılın sonlarına kadar Afrika ve Amerika gibi yerlilerin yoğun olduğu ülkelere nüfus çekmeye devam etmiştir (*Transatlantik Köle Ticareti*, 2013, s. 7). İngiltere, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki çıkarlarının önünde tek engel olarak gördüğü Osmanlı Devleti'ne olan nüfus akışını durdurarak insan kaynakları yönünden körleşecek olan Türk toplumunun zaman içerisinde kendi problemlerine boğulmuş bir millet yaratmayı planlamıştır. İngiltere bunun tecrübesini Fransız İhtilali sonrasında ülkelerin ulusallaşmaya başladığı yıllarda edinmiştir. Bu ihtilal Avrupalı devletlere dışarıdan nüfus alan toplumların hareket sahalarının nasıl genişlediğini ve zamanla yerleşen yabancı unsurların geride bıraktıkları akrabalıklar sayesinde katıldıkları ülkelere nasıl bir jeopolitik çevre oluşturabildiklerini de öğretmiştir. Öyle ki İngilizler, sömürgeleştirdikleri ülkelere kendi ülkelerine taşıdıkları toplulukların var olan akrabalık bağlarını sürdürmelerine izin vererek gelecek yüzyıllarda dahi bu akrabalıkları kullanarak söz konusu ülkelere nüfus edilebileceğini iyi kavramışlardır. İngilizler, Osmanlı Devleti'nin insan kaynaklarını oluşturan Orta Asya Türk toplulukları, Kuzey Afrika ve Mağrip ülkeleri ile uzak doğunun Müslüman kitlelerini barındıran Hindistan, Bangladeş, Endonezya veya Afrika'nın güneyinde yer alan Somali (Habeşistan) gibi ülkeleri bu kapsamda değerlendirmiştir. Osmanlı Devleti, bu kitleleri kullanarak Birinci Dünya Harbi ve Çanakkale Savaşlarında cihat çağrıları yaparak İngilizleri oldukça zor durumlara düşürebilmişlerdir. İngilizler bu anlaşma sayesinde bütün bu bağlantıların zaman içerisinde yok edilebilmesine muvaffak olmuştur (Aydın ve Hamidullah, 2002, s. 245; Engin, 2002, s. 248). Oysaki İngiltere, yüzyıllardır Afrika, Amerika, Uzak Doğu ve Avusturalya'dan getirdikleri kölelerle kendi toplumlarını beslemeye devam etmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu ve Afrika'dan el etek çektiği Birinci Dünya Savaşı sonrasında dahi bu topraklardan Avrupa ve Amerika'ya milyonlarca insan köle adı altında taşınmıştır. Ancak 1945 sonrasında ilk insan hakları sözleşmesi 4 Kasım 1950'de yürürlüğe girdikten sonra, İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda ve ABD gibi hegemonik ve mandater devletler sömürdükleri ülkelere el etek çekmeye razı olmuşlardır. Ancak bu çekilme kendi içinde bazı şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar söz konusu ülkelerin hemen tamamını (Afrika, Ortadoğu, Avusturalya ve Uzak Doğu) kendi kendilerini idare etmekten yoksun, zayıf, cılız ve büyük bir fakirliğin pençesine düşürmüştür. Bu ülkelerdeki sistemlerin ayakta durabilmesi ve insanların karınlarını doyurabilmeleri ise hamileri ve mandaterleri olan İngiltere, Fransa, Almanya ve benzeri hegemonik emperyalist ülkelerin üstü örtülü himayesini sürdürmelerine bağlıdır. Aksi halde bu ülkelerde hiçbir istihdam imkânı yaratılmasına imkan verilmeyeceği gibi karın tokluğuna da olsa çalışılabilecek bir alan dahi bulunamaz. Öyle ki bu ülkelerdeki otoriteler insanların besleyecek her türlü imkân ve fırsatlardan da mahrum bırakılmışlardır.

Bu gün, yani 21. yüzyılda dahi Afrika'nın yanı sıra Ortadoğu'da ve Uzak Doğu'da pek çok ülke sadece kendi kendini idare etmekten yoksun bırakılmamış aynı zamanda birbirlerine düşman kılınmış kabileler halinde yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Bir başka deyişle içlerinden en zayıf olanın hükmü altında yaşamak zorunda bırakılmanın getirmiş olduğu bunalım ve istikrarsızlıklara da sürüklenmişlerdir. Suriye bu duruma en güzel örnektir. Nüfusun sadece %30'unu oluşturan ve kendi içinde dahi bir birliğe sahip olmayan Nusayriler önceleri köylülerden oluşmasına rağmen Baas rejimiyle ülkenin siyasi hâkimiyetini esir almışlardır. Nusayriler, rejimin imkânlarından faydalanarak ordu ve bürokraside etkin bir güç

haline gelmişler, zaman içerisinde de ekonomik gücü ele geçirmişlerdi (Karkın ve Yazıcı, 2015, s. 203; Uğuz, 2019¹).

Kurulmuş olan bu düzenin bir getirisi olan bu yoksulluk, fakirlik ve istikrarsızlık söz konusu ülkelerdeki milyonlarca genç nüfusun rotasını, cilalanmış görüntünün ardındaki sinsi düşmanı bilmeden, Avrupa ve Amerika gibi ülkelere döndürmek zorunda bırakmıştır. Bu topluluklara kapılarını açmak tarihi bir borç olmasına rağmen, Avrupa ve Amerika ülkeleri bu gençlerin pek çoğunun Akdeniz, Pasifik ve Hint Okyanusu'nda pençesine düştükleri ölüm cenderelerine aldırış dahi etmedikleri bir gerçektir. Bu modern kölelerin servetlerine ve getirdikleri beyin göçünü bilerek teşvik edici propagandalarına devam etmek sanırım köle ticaretinin 21. yüzyıldaki modern halinden başka bir şey değildir.

Yirmi birinci yüzyılın modern dünyasında yapılan bu yolculukların kökeninde söz konusu göçmenleri yurtlarından kopararak Avrupa'ya ve Amerika'ya sürükleyen bazı sebeplerin var olduğu aşikârdır. Okuyucunun şu soruya açık bir cevap bulması gerekmektedir. Avrupa, bütün Afrika'yı sömürerek yarattığı istikrarsızlığın sebep olduğu göçlere yönelik tedbirleri göç yolları üzerinde değil de Akdeniz'in ötesinde doğrudan kendi karasularında neden almayı tercih etmektedir? Bu çelişkiye mutlaka bir cevap verilmesi gerekmektedir.

Bu makale özellikle bu sorunun cevabını aramaktadır. Bu bağlamda makale Arap Baharı sebebiyle Afrika'dan ve Ortadoğu'dan özellikle Avrupa ülkelerine yapılan göçün perde arkasında bulunan sebepleri ve bu göçün gelecekte gebe olduğu sorunlara işaret edecektir. Ortaya konulmaya çalışılan bir diğer husus ise Avrupalıların göçlerin yapılmasında özendirici veya zorlayıcı olup olmadıklarını ortaya koymaktır. Son olarak da Avrupa ve Amerika'nın özellikle fakir Afrika'dan, Avrupa'ya yapılan göçü yerinde önleyecek bir teoriyi veya önleyici bir paketi neden hala ilan etmemiş olması irdelenecektir.

Bütün bu soruların cevabı aslında sömürgecilik yıllarına uzanan köle ticaretini anımsatan ve 2011 yılından itibaren bütün Kuzey Afrika'yı ve Ortadoğu'yu ateşe gark eden hadiselerde saklıdır. Arap coğrafyasının altını üstüne getiren bu hadiseleri Avrupalılar Arap Baharı olarak adlandırmaktadır. Arap Baharı sonrasında özgürlük ve hukuk için ayaklanan topluluklar Avrupa'nın ikiyüzlülüğü sayesinde büyük bir yenilgiye uğrayarak geldikleri yol ayrımında, yönlerini eski hamilerinin ülkelerine çevirmek zorunda kaldılar. Oysaki bu "Bahar", düzenlenmiş ve iyi organize edilmiş bir tertipten ibaretti ve Arap olsun veya olmasın bütün bu bölgelerden koparılan insanlar umuda yürüyüş adı altında Avrupa'ya yönelmişlerdir. Aslında bu yönelimin perde arkasında yeni tip (modern) köleliği özendiren Avrupa ve ABD bulunmaktadır. 8-10 Haziran 2004'te Amerika Birleşik Devletleri'nin Sea Island kasabasında toplanan G-8 zirvesinde Orta Doğu'nun kaderini kökten değiştirecek kararlar alınmıştı. Büyük Orta Doğu Projesi (BOP) adı altında başta yirmi iki Arap ülkesi olmak üzere, bölgedeki yirmi altı ülke demokrasi ve insan hakları yaftasıyla parçalanacak ve yeniden kurgulanacaktı. Parçalanması tasarlanan ülkeler arasında Türkiye de vardı. Bu toplantıdan bir yıl dört ay sonra ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, İsrail'i ziyareti sırasında "Yaratıcı Kargaşa Teorisi" adı verilen yeni bir fitne ile Orta Doğu haritalarının yeniden çizileceğini duyurmuştur (Bigaç, 2019, s. 165-166).

Arap Baharı'nın bir tertibin devamı olduğu, ABD ve İsrail'in ortaya attığı ve gerçekleştirmek uğruna birçok memleketi kaosa sürükledikleri Büyük Ortadoğu Projesi'nin bir alt aşaması olduğu bizzat bu projeyi üretenlerin yazdıkları eserlerde yer almaktadır.

Belirtmek gerekir ki; Yeni Ortadoğu Projesi, İsrail ile ABD arasında yapılan ortak çalışmalar ve düşüncelerin bir sonucudur. Yeni Ortadoğu Projesi ilk kez Şimon Prese'in "Yeni Ortadoğu" eserinde kendine yer bulmuştur. Binyamin Netanyahu; "Güneş Altında Bir Yer" (Mekan Tahtel Şems) adlı

¹ Nusayrilerin nüfus ve durumu için bkz. Uğuz, (2019).

eserinde İsrail'in gelişmemiş Arap ülkeleri arasında sanayi bağlamında gelişmiş bir devlet, diktatör rejimler arasında demokrasi ve askeri açıdan caydırıcı bir güç olduğunu belirtmiş ve bu gücün farkında olan Arap devletlerinin İsrail'in fikirleri doğrultusunda hareket etmek zorunda kalacağını vurgulamıştır." (Elias, 2018, s. 16)

Görüldüğü gibi Arap Baharı, her ne kadar ABD ve İsrail'in bölgeyi yeniden düzenlemek üzere yürürlüğe koydukları bu projenin Arap ulusuna vurulan son darbesi olsa da Ortadoğu ülkelerini 1920'li yıllardan beri sömürmekte olan Avrupa, sözde bu plan ve programdan bihabermiş gibi davranmaktadır. Avrupa Birliği, Arap Baharı'nın başlangıcını, yönelimlerini ve sonuçlarını kestirememiş gibi davranarak üç maymunu oynamaktadır. Bu sebeple önlem alıcı bir politika belirleyemediklerini iddia ediyor olsalar da gerçekte durum çok farklıdır. Avrupa Birliği'nin gerçekte Ortadoğu projesinden mümkün merteye en ziyade faydayı temin etmeyi düşünmüş olduğu aşikârdır. Yaşlanan Avrupa nüfusuna yeni katılımlar sağlamak adına hiçbir masraf koymadan Ortadoğu'nun ve Kuzey Afrika'nın genç ve eğitimli nesillerini kendi coğrafyalarına sürüklemeyi hedeflediklerine dair pek çok delil sunulabilir. Bu delillerin başında daha önce de belirtildiği gibi Türkiye ile imzalanan geri gönderme anlaşması gelmektedir (Saliji, 2018, s. 64-66)². Bir diğeri ise 1991 Körfez Savaşı'ndan sonra kurulacak yeni Ortadoğu düzeninde ABD ve İsrail; mülteciler, silahlanma ve su çatışması gibi sorunlar üzerinden bölgeye yeni bir şekil vermeye çalışmışlardır. İsrail endeksli ABD'nin Ortadoğu politikasının temel hedefi, 1916 Sykes-Picot anlaşmalarından itibaren en azından belirli bir çizgiye gelmiş olan Arap düzenini kendi stratejilerine göre yeniden kurgulamak idi. Bölgenin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'den devralındığından bu yana Akdeniz ve Ortadoğu için üretilen bu politika ABD'nin değişmez hedeflerinden haline gelmiştir (Elias, 2018, s. 15). 11 Eylül hadisesini bahane ederek 2003 yılında Irak'ı işgal eden ABD, Ortadoğu'da rakipsiz kalmıştır. 2011'de uzun vadede Ortadoğu'daki güç dengelerini alt üst edecek olan Arap Baharı ise aslında yeni dünya düzeninde bölgenin siyasi, ekonomik ve askeri yönden yeniden düzenleyeceğinin de habercisi olmuştur (Elias, 2018, s. 64).

Arap Baharı bu aşamada ABD ve İsrail'in kurmak istediği yeni dünya düzenine daha şimdiden büyük bir hizmette bulunmuştur. Her ülke kendini savunabilmek için şüphesiz nüfusa ihtiyaç duyar. İşte Arap Baharı söz konusu bu nüfusun göç ile akıp gitmesine hizmet etmiştir. Bu sayede bütün nüfusunu kaybedecek olan bölge ülkeleri ABD ve İsrail'in karşısında bitip tükenmek üzere olan Filistin kadar dahi direnmeden teslim olacaklardır.

Bu gün gelinen noktada Arap Baharı'nın Büyük Ortadoğu Projesi'nin bir ayağı olduğuna işaret eden ve içerisinde oyun kurucunun ortaya koyduğu göç ve parçalanma gibi bir takım etmenleri de barındıran kendine özgü yeni sorunlar ürettiğini gözlemlemek de mümkündür. Bu şartlar altında Arap Baharı'nın ortaya çıkış sebepleri hakkında pek çok izah ileri sürmek mümkündür. Bu sebeple bölgeyi yakından gözlemlediği anlaşılan birkaç akademisyenin tespitlerine burada kulak vermek yerinde olacaktır. Söz konusu gözlemciler bu meseleyi kabaca politik, ekonomik ve sosyal faktörler olmak üzere üç ana esas üzerinden incelemişlerdir (Paksoy ve Paksoy, Alancioğlu, 2013, s.178; Salameh, 2019, s. 249). Buna göre:

Politik Faktörler

² AB ile Türkiye arasında GKA, 16 Aralık 2013'de Ankara'da AB İçişleri Komiseri Cecilia Malmström ve dönemin Türkiye Başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun imzaları ile kabul edilmiştir. Anlaşma, 2014'ün Ekim ayında yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın amacı: "Yasadışı yollarla AB ülkelerine giden veya bu ülkelerde buldukları sırada yasadışı duruma düşen (örneğin, vize süresini geçiren) Türk vatandaşları ve Türkiye üzerinden anlaşmaya taraf diğer ülke veya ülke grubuna geçiş yapmış üçüncü ülke vatandaşlarının anlaşmada belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde Türkiye'ye geri alınmasını içermektedir. Anlaşma ayrıca yasadışı yollarla AB ülkeleri üzerinden ülkemize gelen veya Türkiye'de buldukları sırada yasadışı duruma düşen AB üyesi ülkeler ve üçüncü ülke vatandaşlarının aynı şartlarda geldikleri AB ülkesine iade edilmesini düzenlemektedir."

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı sonrasında terk etmek zorunda kaldığı ve Mağrib ülkeleri olarak bilinen Fas, Cezayir, Libya ve Tunus'un yanı sıra Anadolu'nun kilidi durumundaki Suriye ve adına türküler yazılmış olan diyar-ı Yemen gibi ülkeler arasında vatandaş bazında başlayan otoriteye başkaldırı 18 Aralık 2010'da ilk olarak Tunus'ta başlamıştır.

İlk aşamada otoriteye karşı barışçıl protestolarla ortaya çıkan bu gösteriler özellikle Avrupalılar tarafından, sonradan cereyan edecek hadiseleri perdelemek amacıyla Arap Baharı olarak nitelendirilmiştir (Aktaş, 2018, s. 200-201; Karkın ve Yazıcı, 2015, s. 202; Paksoy, Paksoy vd., 2013, s.170)³. Bu hadise ilk aşamada sivil hakların yeniden kazanılmasını amaçlamış olsa da, sonraki aşamalar kaos, zulüm, iç savaş, istikrarsızlık ve yaygın olarak sürüp giden şiddet eylemlerine dönüşmüştür. Gerek otoriter rejimlere karşı ve gerekse bu rejimleri besleyen sömürgecilere karşı başlatılan bu hareket, Tunus gibi bazı devletlerde beklenen sonuçları verirken, diğer devletlerde birinci dalga ile yerlerinden edilen otoritelerin ikinci dalga ile daha güçlü bir şekilde geriye dönmelerine sebep olmuştur. Mısır gibi ülkelerde özellikle Batılı devletlerin ve Arap Ligi'nin desteğini arkasında bulan Sisi benzeri yeni tip diktatörler eskilerinin unutulmuş olan zulümlerini 21. Yüzyılın bu ilk çeyreğinde uygarlığın doruğuna ulaştıklarını iddia eden Batılı devletlerin gözleri önünde uygulayarak kendi vatandaşlarını tanklar altında katletmekten çekinmemişlerdir (Aktaş, 2018, s. 201). Üçüncü dalga ise iç savaşların başlamasına ve özellikle Suriye ve Libya gibi ülkelerde bitmek bilmeyen yeni bir tip parçalanma ve işgal bu yüzyılın anlayışını 19. yüzyılın işgalci zihniyetini aratmayacak şekilde yeniden geri getirmiştir. Bu defa otoriter liderler kendi ülkelerini oyun kuranların bölmesine ve parçalamasına zemin hazırlayacak girişimleri iştahla sürdürmekten çekinmemişlerdir. Mesela Kaddafi'nin bütün uyarılara aldırmazlık etmeyerek halkına yönelik şiddet hareketlerine teşebbüsü karşısında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ülkede olayları durdurulamamasını ve sivillerin hayatını kaybetmesini bahane ederek 1973 sayılı Güvenlik Konseyi kararını devreye sokarak "Birleşik Koruyucu Operasyon" adı altında NATO'nun Libya'ya müdahale etmesinin önünü açmıştır. 1973 sayılı karar gerekçe gösterilerek 19 Mart 2011'de ilk olarak Fransa, ardından da İngiltere, Almanya, İtalya, İspanya ve ABD Libya'ya müdahale etmiştir (Siypak, 2016, s. 80). Irak gibi ülkeler ise bölünmüş olmakla beraber, henüz kampların tam olarak oturmamış olması sebebiyle haritalardan mahrum, ancak var olan bir bölünmüşlüğün pençesinde kıvranıp durmaktadırlar.

Bütün bu koşullar söz konusu ülkelerin vatandaşlarını dış güçlerin şatafatlı görünen yurtlarına doğru yönlendirmekte, geçici gibi görünen ancak gelecekte bir daha geri dönüşü olamayacak hallere gebe olan yeni bir kavimler göçünün yaşanmasına sebep olmaktadır. Arap Baharına dâhil olan ülkelerin yaşadığı iç çatışmalar ve huzursuzluklar sadece söz konusu ülkeleri değil aynı zamanda bu ülkelerin hinterlandı durumundaki Orta Afrika, Arabistan ve Yemen gibi ülkeleri de bu kategorinin içerisine dâhil etmiştir (Salameh, 2019, s. 250).

³ 18 Aralık 2010'da Tunus'taki iktidar karşıtı gösteriler, 2011 yılında Mısır, Libya ve Suriye, Cezayir, Bahreyn, Ürdün, Yemen ve Lübnan gibi Arap dünyasında başlayan bu gösterilerin bölgeye demokrasi ve daha iyi bir yaşam getireceğini uman çok sayıda yorumcu, gazeteci, yazar ve akademisyen olayları "Arap Baharı" biçiminde tanımladı. Ancak beklenen baharın aksine "Arap Baharı" bölgeyi çok daha kaotik bir sürece sürükledi... Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki halk ayaklanmalarını değişik açılardan yorumlayan ve "Arap Baharı", "Arap Devrimleri", "İnternet Devrimleri", "Twitter Devrimleri", "Facebook Devrimleri" gibi değişik isimlerle adlandıranlar oldu. Ayaklanmalar başladıktan sonra yaygın bir şekilde "Arap Baharı" tanımlaması kullanıldı. Ayaklanmaları 1968'de gerçekleşen "Prag Baharı" ve/veya 1848'deki "Halkların Baharı" hareketlerine benzetilen buradan hareketle "Bahar" benzetmesini kullandılar. 1968'deki "Prag Baharı" halkların özgürlüğüyle değil, Sovyetler Birliği'nin işgaliyle sonlanmıştı. Suriye'deki olaylar da Rusya'nın Suriye'ye yerleşmesine neden oldu. Karkın ve Yazıcı, Arap Baharı'na katılan ülkelere yukarıda sayılanların dışında Moritanya, Suudi Arabistan Umman ve Fas'ı da eklemişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 1974'lü yıllardan itibaren özellikle inşaat sektörüyle önemli ilişkiler içerisinde bulunduğu Libya'nın yanı sıra 2004'ten sonra sıfır sorun politikasıyla yeniden tanımaya başladığı Suriye'nin Arap Baharı'na dâhil olmasıyla başlayan iç çatışmalar, bu bölgedeki devletlerin hemen tamamını etkileyen sonuçlar doğurmuştur. Türkiye'de ise özellikle Suriye meselesi, Arap Baharı'nın ülkeleri bölmeyi amaçlayan bir proje olarak algılanmasına ve komşularına yönelik sürdürdüğü sıfır sorun politikasının da değişmesine neden olmuştur (Noi, 2012, s. 14).

Fransa gibi sömürgeci ülkelerin Libya'daki duruma yapmış oldukları askeri müdahale Kaddafi'nin bertarafıyla sonuçlansa da Kaddafi'siz Libya, istikrarını kaybettiği gibi hemen sonra başlayan kamplaşmalarla büyük bir bunalıma sürüklenmiştir. Bu bunalım Birleşmiş Milletler nezdinde yapılan seçimler sonrasında iktidara gelen meşru hükümetin hedef alınmasının bir sonucudur. Bunalımın en büyük kaynağını oluşturan iç savaş, Halife Hafter denilen isyancı bir generali destekleyen uluslararası güçlerin ve özellikle de Rusya'nın denetiminde olan WAGNER denilen gerillalar tarafından sürdürülmektedir. Hafter'in saldırılarından rahatsız olan Libyalıların büyük bir kısmı 2011'in sonlarından itibaren mülteci durumuna düşmüştür. Bu kapsamda ülkeden ayrılarak yakın çevredeki devletlere sığınmak zorunda kalanların sayısı yaklaşık 450 bin civarındadır. Bu göçmenlerin bir kısmı Tunus, Cezayir, Mısır ve Çad'a göçmüştür. Ancak devam eden iç savaş sebebiyle 2014 yılında bir bu kadar daha göçmen söz konusu ülkelere göçmüştür (Salameh, 2019, s. 250)⁴. Libya'daki göç aslında ülke kaynaklarının yetersizliğine veya yoksulluğa bağlı değildir. Bu durum özellikle savaş yıllarında ortaya çıkan bir durumdur ve geçmişteki hadiselerle benzer özellikler taşımaktadır. 1911-12 yılları arasında sürüp giden ve nihayetinde İtalya'nın istilasıyla sonuçlanan Trablusgarp Savaşı sonrasında da Libya, göçe mecbur bir ahalinin dramıyla sarsılmıştır. O dönemde de bağımsızlığını yitirmekten korkan binlerce Müslüman, ülkeyi terk ederek Mısır'a ve Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır (Yüksel, 2016, s. 63-71).

2014'deki kaos döneminde de benzeri hadiseler yaşanmıştır. Libya'daki istikrarsızlıktan etkilenen genç kuşaklar kendilerini bir yüzyıldır sömürmüş olan İtalya'ya, oradan da son durak olabilecek Avrupa'nın diğer zengin ülkelerine gitmek için harekete geçmişlerdir. Bu hareketlenme esnasında Akdeniz üzerinden Avrupa'ya yaklaşık 140.000 mülteci ve göçmen geçmiştir (Salameh, 2019, s. 250).

Suriye'de ise Rusya'nın desteğini alan Baas Rejimi, 1950 tarihli insan hakları sözleşmesinde yer alan ve her insana kendisini yönetecek erki seçme ve seçilme hakkını kullanma imkânı veren kararı çiğnemiştir. Beşar Esad, 1945 sonrası diktatörlerinin çehresine bürünen ülke savunmasını adeta bir katliama dönüştürmüştür. Bu katliam yaklaşık 10 milyon insanın yerini yurdunu terk ederek çevre ülkelere dağılmasına sebep olmuştur (Özcan, 2017, s. 3). Bu nüfusun göçtüğü ülkelerin başında Ürdün (<https://tr.sputniknews.com>)⁵, Lübnan (<https://www.aa.com.tr>)⁶, Türkiye (<https://multeciler.org.tr>)⁷, Irak (<https://21yyte.org/tr>)⁸ gelmektedir. Oysaki Arap ülkelerinin başını çeken Suudi Arabistan, ilk başlarda mülteci kabul ederken, iç istikrarsızlık yaratacakları düşüncesiyle 2014 yılında 370 bin yabancıyı sınır dışı etmişti. Mültecilerin ülkeden çıkarılmasının büyük etnik sorunlara yol açacağını düşünen

⁴ Salameh, 2014 yılında artan şiddet ve çöken kamu düzeni sebebiyle Libya'dan yaklaşık 400.000 kişinin yeniden göçmen durumuna düşürüldüğünü ifade etmektedir.

⁵ Ürdün resmi rakamlarına göre ülke sınırları içerisinde yaklaşık 1,3 milyon, BM verilerine göre ise 650 bin Suriyeli mülteci bulunduğu ifade edilmektedir

⁶ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2019 sonu itibarıyla Lübnan'daki Suriyeli mülteci sayısını 914 bin olarak açıklamıştı.

⁷ Mülteciler Derneği'nin verilerine göre Mart 2020'den itibaren Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteci sayısı 3.587.779 idi.

⁸ Dünya genelinde bulunan mültecilerden 247,568'si Irak'tadır.

Riyad yönetimi, “mültecileri içeri almazsak, çıkarmak zorunda da kalmayız” (<https://www.milliyet.com.tr>) mantığıyla hareket ediyor olması, Arapların genel umursamaz mantığının bir göstergesi olarak kayıtlara geçmiştir. Arabistan’ın bu uygulamasına hemen bütün Körfez ülkeleri tarafından iştirak edilmiştir. 2013 yılında Kuveyt’te düzenlenen Körfez ülkeleri donörler toplantısında Suriyeli mülteciler için Kuveyt, Suudi Arabistan başta olmak üzere bütün Arap ülkelerinden 910 milyon dolar bağış toplanmıştı. 2014 yılındaki ikinci bağış kampanyasına da Suudi Arabistan yaklaşık 800 milyon dolarlık bağışta bulunarak soydaşlarının katline duyarsız kalmayı tercih ederek dünyayı şaşırtmıştır. Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkeleri kapılarını kapatınca Suriyeliler için Türkiye ve Akdeniz üzerinden önce Yunanistan, Bulgaristan ve Arnavutluk yoluyla Avrupa’ya geçmek tek çare olmuştur. Ancak Avrupa yolunu tutan mültecilerin birçoğu Akdeniz’de veya Avrupa sınırlarında hayatını kaybetmişti. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin 2017 yılı verilerine göre Avrupa’ya ulaşabilen toplam mülteci sayısı Türkiye’nin çok çok altında kalmıştır. (<https://www.yenicaggazetesi.com.tr>)⁹. Suriyelilerin zaman içerisinde bir taraftan Avrupa’ya diğer taraftan Kuzey Afrika ve Akdeniz yollarını kullanarak Güney Amerika’ya (<https://www.evrensel.net>)¹⁰ ve ABD’ye (<http://www.haber7.com>)¹¹ kadar yayıldıkları görülmüştür. Suriye rejimi bu acımasız tavrıyla öz vatandaşlarını göçe zorlayarak ülke nüfusunun yaklaşık üçte birinin evlerini kaybetmesine ve 7 milyondan fazla nüfusun ise komşu ülkelere sığınmasına sebep olmuştur. Yerinden edilmiş nüfusun geri kalanı Suriye’de kalmaya devam etse de iç savaş onları da göçe zorlamaktadır.

Türkiye’de yaklaşık 4000.000 Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Bunların dışında Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtı sonrasında oluşturulan güvenli bölgeye 2018’den bu yana sürekli bir Suriyeli mülteci akını bulunmaktadır. Bu süreç içerisinde sınır yakınlarındaki kamplara gelen Suriyeli sayısı yaklaşık 1 milyonu bulmuştur. Türk hükümeti ülkenin ekonomik durumunu da dikkate alarak, daha fazla mülteci alamayacağını ilan etmiştir. Sınırlarının yakınında uluslararası destekli güvenli bir mülteci sığınma kenti kurmak istemiştir. Buna rağmen Türkiye’nin bu çağrısına Avrupalılardan verilen sözler dışında hiçbir destek gelmemiştir. Bu sebeple Türkiye söz konusu bölgede çadır, konteyner ve briket evler kurmak suretiyle mültecileri barındırmaya çalışmıştır. Ancak bu mültecilere İdlip’teki istikrarsızlık ve rejim saldırıları sebebiyle yeni katılımlar devam etmiştir. Suriye’deki bu istikrarsızlık esasında kendi sürecinde devam eden bir husus olmayıp, bölgenin bütününde meydana gelen hadiselerin bir sonucudur. Arap Baharı sonrasında Yemen göçmenler için Avrupa’ya ve Suudi Arabistan’a geçiş için bir güzergâh haline gelmişti (Salameh, 2019, s. 251). Ancak Suudi Arabistan’ın Yemen’e müdahalesi bu defa Yemen’i mülteci geçiş durağı olmaktan çıkararak, mülteci veren bir ülke haline getirmiştir (Ciğer, 2016, s. 68; Goularas ve Sunata, 2015, s. 21)¹².

Arap Baharı’nın ilk çıkış noktası olan Tunus’a ve Mısır’a karşılık Suriye, Yemen ve Libya bu dönemin en kanlı hadiselerine maruz kalmıştır. Bu ülkelerden özellikle Mısır, Yemen ve Suriye’den büyük nüfus kitleleri komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (Salameh, 2019, s. 252).

⁹ Almanya’da 1 milyonun üzerinde mülteci bulunurken, bu rakam, Fransa ve İtalya’da 355 bin, İsveç’te 328 bin, Avusturya’da 173 bin ve Yunanistan’da 83 bin seviyesinde bulunuyor.

¹⁰ Uruguay Devlet Başkanı Jose Mujica ve hükümeti, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Göçmenler Örgütü ile birlikte yürüttüğü program kapsamında toplam olarak (2015 itibarıyla) 134 Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır.

¹¹ ABD Başkanı Husain Barrak Obama’nın Eylül 2015’e kadar 10 bin Suriyeliyi alacaklarına dair sözüne rağmen ABD 2020 yılı itibarıyla sadece bin 736 Suriyeliyi kabul etmiştir.

¹² Yemen 2001-2012 yılları arasında Avrupa Birliği ile karşılıklı geri kabul anlaşmaları imzalayan ülkelerden biri idi. Halbuki 2016 yılına gelindiğinde ABD’de uygulanan ve geçici koruma statüsü verilen ülkeler arasında Yemen’in bulunuyor olması yaklaşık 4 yılda yemenin içine sürüklendiği istikrarsızlığı gözler önüne sermektedir.

Ekonomik Faktörler

Tunus'un yanı sıra bütün Arap ülkelerinde ABD'deki (2000) 11 Eylül hadiseleri sonrasında ekonomi giderek bozulmuştur. ABD'nin bütün Arap ülkelerini neredeyse terörist ilan etmesi bu ülkelere yönelik geçmişteki iyi algının hızlı bir şekilde kötüleşmesine ve gerilen ilişkiler bağlamında Tunus, Cezayir, Libya, Mısır, Suriye, Irak ve Yemen gibi ülkelerin ekonomileri hızlı bir şekilde bozulmaya yüz tutmuştur. Bütün bu ülkeler üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde ortak olan özellik, ülkelerin sahip olduğu toplulukların aç, yarı aç, yoksul, zengin ve çok zengin gibi sınıfları bölünmüş olduğu ve bu sınıflar arasında zaman zaman kitlesel çatışmaların var olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalmış olmasıdır (Dinç, 2018, s. 2). Nitekim Arap Baharı öncesinde yaşanan ekonomik krizler yüzünden son dönemde söz konusu ülkelerde alınan tedbirler çoğunlukla hayal kırıklığı yaratmıştır (Siypak, 2016, s. 67-68). Yoksulluk ve işsizlik düzeyleri yüksek olan bu ülkelerin liderlerinin ekonomik kaynaklara el koymuş olması ve kişi başına gelirin sürekli olarak düşüş göstermiş olması, iyi niyetli girişimleri baltalamış ve ülkeler genel olarak ekonomik bir darboğaza doğru sürüklenmiştir. Söz konusu ülkelerdeki bu istikrarsızlığın arkasında ise genellikle Uluslararası Para Fonu (İMF) ve Dünya Bankası gibi borç veren sistemler vardır. Bu sistemler tarafından borç alarak gelişmeye teşvik edilen ülkelerde yatırımlar ne yazık ki hizmet sektörüne ve lüks araç gereçlere yapılmıştır. Borçların zamanı gelince anapara ertelenerek faizler ödetilmeye, bu da mümkün olmayınca yeni borçlar verilerek bu faizlerin ödetilmesine yönlendirilen ülkeler kısa bir süre sonra ekonomik çöküşe maruz kalmıştır. Bu da özellikle ekonomik istikrarsızlıklardan beslenen Arap Baharı gibi kitlesel hadiseleri beslemiş ve bu tür hareketler bu ülkelerin bir çeşit kaderi haline gelmiştir (Paksoy vd., 2013, s. 173). Bu kaderi hazırlayan Dünya Bankası ve İMF gibi sistemler söz konusu ülkeleri sömürmeye devam etmektedir. Bu sömürüyü yürütmek için ortaya atılan yapısal uyum programları da doğal olarak başarısız olmuştur ya da başarısız olması için birtakım ayak oyunları tertiplenmiştir (Paksoy vd., 2013, s. 172-173). Arap ülkelerindeki temel ekonomik göstergelere ait veriler hakkında oluşturulmuş olan istatistikî veriler vardır (Paksoy vd., 2013, s. 178)

Tablo 1: Arap Ülkelerinde Temel Ekonomik Göstergeler

Ülkeler	Yıllar	GSYH (Milyon \$)	Nüfus (Milyon)	Büyüme (%)	İşsizlik Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)
Cezayir	2009	138.119.9	35.0	2.4	10.2	-11.3
	2010	161.979.4	35.5	3.3	11.4	16.2
Mısır	2009	188.984.1	79.7	4.7	9.4	11.2
	2010	218.894.3	81.1	5.1	9.4	10.2
Ürdün	2009	23.820.0	5.9	5.5	12.9	2.8
	2010	26.425.4	6.1	2.3	12.6	8.4
Libya	2009	62.360.4	6.3	2.1	14.6	-32.8
	2010	65.740.4	6.4	3	30	-34.8
Fas	2009	23.820.0	5.9	5.5	9.1	1.5

	2010	26.425.4	6	2.3	9.1	0.6
Suriye	2009	53.934.5	20	6	8.1	-2.8
	2010	59.147.0	20.4	3.2	8.4	6.3
Tunus	2009	43.522.0	10.4	3.1	14.2	3.1
	2010	44.238.2	10.5	3	5	4.6
Yemen	2009	25.130.1	23.3	3.9	14.6	-8.7
	2010	31.042.7	24.1	7.7	35	24.2

Kaynak: Paksoy vd., 2013, s.178.

Tablo 1'deki istatistikî veriler incelendiğinde görüleceği üzere Arap Baharı öncesinde olduğu gibi sonrasında da Tunus, Mısır, Libya, Suriye ve Yemen'de Gayrisafi Milli Hasıla'daki orantısız dağılım sebebiyle meydana gelen huzursuzluklar ve iç dengelerdeki ani değişimler, Arap Baharı sonrasında bu ülkelerden Avrupa'ya kitlesel göçlere sebep olmuştur. Ancak bu göç dalgalarının özellikle Avrupa'ya yöneliyor olmasının perde arkasında yıllarca sömürülen bu ülkelerin kaynaklarıyla kurulan bir yaşamın ve oluşturulan sanayii sisteminin önemli bir rolü olduğunu söylemek gerekmektedir. Arap Baharı sonrasında söz konusu ülkelerin halkları içerisine sürüklendikleri fakirlik ve gelecek endişesi sebebiyle geçmişte kurulmuş olan birlikteliğin de verdiği bir hissiyatla rotalarını sanayileşmiş ve müreffeh bir yaşam düzeyi sunan bu ülkeler çevirmişlerdir. Bu cazibe alanının çekim gücüne aldanarak rotasını Avrupa'ya çeviren bu insanlar, buralarda kurulacak yeni hayatların, daha iyi bir yaşam standardının, sağlık imkânlarının ve elde edilecek maddî güvencenin hayaliyle hareket etmektedirler.

Avrupa ülkeleri ise gelen göçmenlerin yaratacakları kayıt dışı ekonomiden endişe ederek, bu göçleri mümkün oldukça engellemek arayışı içerisindeyler. Özellikle Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlatmış olduğu göç alma politikası kısa bir süre sonra Neo-Nazi gruplarının tepkisine sebep olmaya başlamıştır. Bu gruplar göçmenlere karşı cinayet ve kundaklama gibi eylemler geliştirerek onların ülkeye girişini engellemeye çalışmışlardır. Ancak bu karşıt söylem hiçbir zaman gerçek bir değer olma başarısı gösterememiş olmakla beraber bu süreç 2017 yılında yapılan Alman Federal Seçimleri'ne kadar devam etmiştir. Bu seçimlerde ilk defa göçmen karşıtı aşırı sağ bir parti olan Almanya İçin Alternatif Partisi (Alternative Für Deutschland(AFD) üçüncü parti olarak meclise girmeyi başarmıştır. Bu başarı Avrupa'da göçmen karşıtı politikaların yeniden yer bulmasını sağlamıştır (Çakı ve Topbaş, 2018, s. 61). Buna rağmen Avrupa'ya sürmekte olan göçün sağlayacağı faydalar düşünüldüğünde, göçmenlerden kaynaklı kayıt dışı ekonomilerin Avrupa ülkeleri için pek fazla bir sorun oluşturmayacağını yanı sıra bu göçü teşvik eden yapıların varlığı da bir gerçektir. Öyle ki aşırı yaşlanmış olan Avrupa nüfusuna yeni bir nefes aldırarak olan göçmenler, Avrupalıların istemedikleri pek çok alanda çalışarak, ekonomiye büyük katkı sundukları da aşikârdır. The Economist Dergisi, "Arap Baharı ile Avrupa'nın kısılcına düştüğü göçün sadece ahlaki bir mesele olmadığını ileri sürerek, bu sayede ülkelerin yaşlanan nüfuslarını genç göçmenlerle destekleyebileceklerini ve sağlanacak istihdam sayesinde göçmenlerin Avrupa ekonomisine büyük katkı sağlayacaklarına işaret etmiştir". Yine The Economist'e göre göçmenlere çalışma izini sağlanması genç göçmenlerin Avrupa'ya olan entegrasyonunu hızlandıracak ve Avrupa'nın yavaşlayan üretim sürecini hızlandıracaktır (Vatandaş, 2016, s. 14). Öyle ki özellikle Kuzey Afrika ve Arap ülkelerinden gelen

göçmenlerin talep edecekleri ekonomik imkânların büyük oranda tarıma yönelik alanlar, inşaat, temizlik ve diğer meslekler veya sektörler olacağı gerçeği göz önüne alındığında bu durum Avrupa için ucuz iş ve işçi demek olduğu gibi maliyetlerin düşürülmesi için de büyük fırsatlar yaratacaktır. Meseleye diğer bir açıdan bakıldığında ise göç unsurları endüstriyel demokrasilerde ekonominin bir parçası olmaya devam edecektir.

Avrupa ülkelerinde göçmenlerin çok sıkı kısıtlamalara maruz kalmalarına rağmen göçün rotasının yine de bu ülkelere dönüyor olması düşündürücüdür. Bununla beraber Avrupalı ülkeler toplumsal tepkilere ve yüksek işsizlik oranlarına aldırış etmeksizin (Türkiye ile yapılan Geri Alım Anlaşması'na benzer uygulamalarla) kaliteli göçü özendirmeye devam etmektedirler.

Arap Baharı ülkelerinden Avrupa'ya göçler genellikle Türkiye üzerinden veya Akdeniz üzerinden yapılmaktadır. Ancak ferdi olarak gerçekleştirilen bu göçlerin hemen hepsinin neticelendiğini söylemek mümkün değildir. Türkiye üzerinden yapılan göçler Yunan adalarına ulaşılması halinde neticelenmiş görünmekle beraber, Yunanlıların göçmenlere bakış açısına göre göçerleri iyi veya kötü tavır ve davranışlar bekliyor olabilmektedir. Öyle ki Türkiye bu tür düzensiz göçmenleri engellemek için Ege ve Akdeniz'de sürekli devriyeler gerçekleştirmekte ve boğulmaya terk edilmiş binlerce göçmeni kurtararak ülkelerine iade ettiği her gün basına yansımaktadır. İkinci bir yol olarak Akdeniz üzerinden İtalya yolunu deneyenlerin bu kadar şanslı olduğu söylenemez. Binlerce göçmenin Akdeniz sularında olduğu medyada haber konusu olmaya devam etmektedir. Buna rağmen Avrupa'ya ulaşan göçerlerle ilgili yapılan istatistiklere bakıldığında verilen bilgiler bu kişilerin hangi milletten olurlarsa olsunlar iş olanaklarına sahip olabildikleri yönündedir (Koçak ve Gündüz, 2016, s. 76)¹³. Bu tür veriler Mısırlı, Tunuslu, Libyalı ve Suriyeli göçerleri Avrupa'ya gitmek konusunda teşvik etmektedir. Göçerlerden Akdeniz kıyısına veya Türkiye'nin batı kıyılarına ulaşanlar buldukları ilk vasıta ile ada ada dolaşarak Yunanistan üzerinden Avrupa'ya gidebilmeyi denemektedirler.

Avrupa'daki bu eğilimin başlıca nedeni düzensiz göçün büyümeye yapmış olduğu olumlu tesirdir. Örneğin Almanya 1960'larda başlattığı ucuz işçi kabul programıyla sanayisini en az beş kat büyütüştür. Ancak 1973'te bu programı sonlandırmak istediğinde ise yasal yollarla temin edilen işçilerin ülkelerinde bıraktıkları izlenimler, bu defa yasadışı yollardan göçü teşvik etmiştir. Bu göçü teşvik eden unsurlardan biri de Almanya'nın göçten beslenen iş dünyası olduğu gerçeğini de unutmamak gerekmektedir (Martin ve Zurcher, 1999, s. 22). Bu sebeple Almanya son dönemde özellikle Suriye'den gelen göçmenlere kapısını açarak, Ortadoğu'ya bakış açısının diğer Avrupa ülkelerinden farklı olduğu imajını vermeye ve böylelikle Ortadoğu devletlerinin ve halklarının sempatisini kazanmaya çalışmıştır. Almanya'nın bu tavrı diğer Avrupalı ülkeleri de göçmen politikalarını gevşetme yönünde yeni girişimlere sevk etmiştir (Aras ve Günar, 2015, s. 63-65)¹⁴. Almanya bu bağlamda ülkesine 30 bin civarında Suriyeli barındırdığını açıklamıştır (Aras ve Günar, 2015, s. 81). Diğer taraftan Lübnan'a 100 milyon Euro yardımda bulunarak mültecilerin durumlarının iyileştirilmesine destek olmaya çalışmıştır (Çakı ve Topbaş, 2018, s. 81).

¹³ Avrupa Birliği'nde göçmenlerin istihdamı konusunda her ülke kendi imkânlarına göre bir politika belirlemiştir.

¹⁴ Almanya Arap Baharı öncesinde henüz diğer Avrupa ülkeleri kadar genişlemiş ve teknoloji ihracı aşamasında olmadığından Arap ülkeleriyle sadece eğitim, burslar vs. hususlarda işbirliği yapmaktayken 2010 yılı sonrasında göçmenlerin gelmeye başlamasıyla daha aktif ve etkin bir politika izlemeye ve ekonomik atılımlar yapmaya başlamıştır. Bununla birlikte siyasi destekler konusunda hep Avrupa Birliği çerçevesinde hareket etmiştir. Buna rağmen bölgede İngiltere ve Fransa'nın sömürgeci imajı karşısında Almanya daha fazla ilgi gören ülke durumundadır.

Yayımlanan istatistikler Arap Baharı sonrasında batıya yönelen göçmenlerin ülkelerindeki ekonomik, politik ve sosyal sıkıntılardan uzaklaşmak istediklerini ortaya koymaktadır. Buna rağmen göçmenlerin, göçü tamamlayan hemşehrilerinin elde ettikleri imkânlarla ilgili duyuları dikkate alarak bu yolculuğa çıktıkları ya da bu yolculuğu yapmaya sürüklendiklerine dair veriler, iddiaları biraz daha anlaşılır kılmaktadır (Yardım, 2017, s. 105-109)¹⁵.

Avrupa'ya göç konusunda başarıya ulaşan göçmenler gittikleri ülkelerde hasta ve yaşlıların bakımının yanı sıra tarım, inşaat, restoranlar, otel hizmetleri ve evde bakım gibi çeşitli sektörlerde istihdam edildiklerine dair bilgiler bulunmaktadır. Bu tür iş olanakları sağlayan ülkeler, genellikle göçmenlerin kayıt dışı ikametlerini tolere etmeye çalışmaktadırlar. Bu sayede göçerler vergiden muaf hale gelmekte, ancak sivil haklardan tamamen mahrum kalmaktadırlar. Dolayısıyla yasadışı ikametinin doğası gereği bir taraftan çok zor şartlarda çalıştırılanların yanı sıra parçalanmış aileler ve sömürüye maruz kalan bireylere de dönüşebilmektedirler (Salameh, 2019, s. 252).

Sosyal Faktörler

Kuzey Afrika veya Ortadoğu'da ülkelerin bir kısmı son derece zengin, bir kısmı ise tam tersine fakirdir. Zengin ülkelerin kendi sosyal faktörlerinden kaynaklanan fakir kesimleri bulunurken, fakir ülkelerin ise aynı sebeplere dayanan oldukça zengin kesimlerinin varlığı da bir gerçektir. Buna rağmen her iki kesimin en temel göstergesi Arap ülkelerinde olduğu gibi iki kesim arasında uçurum denilecek ekonomik gelir farklılıklarından kaynaklanan yoksulluk, açlık, işsizlik ve düşük yaşam standartlarıdır. Bu Arap coğrafyasının kadenci yaklaşımının bir sonucu olsa gerek. Oysaki Ortadoğu'daki devletleri sömürmekte olan ülkelerde bu tür bir kadencilik yok denecek kadar azdır. İnsani haklar her nerede olunursa olsun evrenseldir. İslamiyet bu evrensel hakları 1500 yıldır insanlara dağıtma konusunda vakıflar, aşhaneler, sadaka kurumları, zekât müesseseleri ve daha birçok imkânlar sunarak son derece adil bir yaşam sunmaktadır. Buna mukabil, Arap dünyası İslam'ın sunduğu bu imkânlardan Osmanlı Devleti'nin bu coğrafyadan çekildiği 1920'li yıllardan itibaren yok denecek derecede az istifade edebilmiştir. Çünkü özellikle Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ecnebinin kucağına düşmüş olan devletler sistemli bir şekilde Osmanlı mirasını yok etmişlerdir. Bu yok ediş sırasında kaleler, türbeler, hanlar, hamamlar ve vakıflar talan edilmiş, yerlerine gökdelenler dikilerek, insani değerleri öğreten bu kurumlar ortadan kaldırılmıştır. Yeni Arap yönetimleri Osmanlıdan kalan mirası yok sayarak, yerlerine yenilerini inşa etmedikleri gibi, Sürre Alayları ile inşa edilen gelenekler dahi ortadan kaldırılmıştır.

Oysaki Arap ülkelerinin tamamı İslami yönetimlere mensuptur ve buram buram Müslümanlık kokan bu devletlerin insana yaklaşımı günümüzde bir Avrupalının mantığını aratmayacak kadar yozlaşmıştır. Birçok Arap ülkesinde insanlara dağıtılması gereken sosyal imkânların Arap Baharı'na konu olmuş olan diktatörlerin gaspına uğramış olduğu gerçeği bir tarafa, bu dikta rejimlerinin taraftarı olunmadığı sürece bu gelirlerden hiçbir pay alınamıyor olması söz konusu yönetimlerin İslamî değerlerle bir alakalarının kalmamış olduğunu açıkça göstermektedir. Bu itibarla Arap âleminin Avrupa'nın hegemonyasında kaldığı yıllar itibarıyla kendisinden çok fazla ödünler vermiş olduğunu ve giderek daha bencil bir yaşam tarzı seçilmiş olduğunu göstermektedir. Bu tür bir yaşam tarzı insan hayatında var olması gereken yardımlaşma ve dayanışma duygusunu da ortadan kaldırmış olduğundan, söz konusu ülkelerde işsiz, yolsuz, aç ve sefil kalan insanlara bir yardım eli uzatacak sosyal bir kurum ya da otorite bulmak mümkün görünmemektedir.

¹⁵ Avrupa Birliği ülkelerinde mevcut göçmenlerin elde ettikleri hakları, göç ettikleri ülke vatandaşlarına bir özenti aracı olarak kullanmaları, göçün yönünü belirlemektedir. Bu duruma çare arayan devletlerden biri olan Fransa göçün yolunu kesmek için yeni politikalar üretmektedir.

Bölgesel düzeyde bir değerlendirme yapıldığında yoksulluğun en fazla olduğu ülkeler Sahra-altı Afrika bölgesinde ve Güney Asya'da yer aldığı görülecektir. En az olduğu yerler arasında ise Avrupa ve Orta Asya bölgesidir. Arap Baharı'nın etkilediği Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da ise yoksul nüfusun toplam nüfusa oranı %12.2 seviyelerindedir. (Akbaş, 2015/3, s. 54). BM'nin 2014'de yayınladığı İnsani Gelişme Raporu'na göre; Latin Amerika ve Karayipler, Avrupa ve Orta Asya, Doğu Asya ve Pasifik ülkeleri yüksek insani gelişme grubunda yer almaktaydı. Arap ülkeleri ve Güney Asya orta insani gelişme grubunda bulunmaktaydı. Buna nazaran Sahra-altı Afrika ülkeleri ise düşük insani gelişme grubunun mahkûmları olmaktan daha uzun bir süre kurtulamayacakları anlaşılmaktadır (Aktaş, 2015/3, s. 49). Hal böyle olunca aşağı tabakaya mahkûm edilmiş olan bu sınıflar için tek çare ülkeyi terk ederek insanca yaşam sağlayacak başka ülkelere göç etmeyi bu ülkelerde kalmaktan daha cazip hale getirmektedir. Bu uğurda göçmenlerin ölümü, soygunu, şiddeti ve hatta tecavüzü dahi göze alarak rotayı Avrupa'ya döndürmeleri, Arap ülkelerinde insana verilen değer ne derece ayaklar altında olduğunun bir göstergesidir.

Bu itibarla Arap Baharı'na maruz kalan ülkelerinden Avrupa'ya yapılan göç genel olarak sosyal ve ekonomik yaşamın zorlukları, sosyal dışlanma, yabancılaştırma ve eşitsizliğin benzeri görülmemiş düzeylere ulaşmasından kaynaklanmaktadır (Sayın, Usanmaz, Aslangiri, 2016, s. 5)¹⁶.

Yukarıda da izah edildiği gibi yoksulluk bu ülkelerin içinde bulunduğu kaos ve iç savaşın bir sonucudur. Bu tür olumsuz sosyal faktörler sebebiyle aç kalan ve beslenemeyen, çocuklarına iyi bir eğitim veremeyen ve her türlü insani haklardan yoksun kalan birçok Suriyeli, Mısırlı, Libyalı, Tunuslu ve Yemenli insan kitleleri bütün bu haklara kavuşabilmek adına göç yollarına düşmek zorunda kalmıştır. Bütün bunların yanında diasporadaki akrabalarla birlikte yaşama olasılığı, Arap Baharı ülkelerinden çok sayıda göçmenin ekonomileri kötüleşen ülkelere geri dönmektense Avrupa'nın en ücra köşelerinde kalmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bir süre sonra bu insanlar eşlerini ve çocukları yanlarına alabilmek için her yolu denemektedirler(Salameh, 2019, s. 253).

Tunus, Mısır, Libya, Yemen ve Suriye'den Avrupa'ya göç edenler, Avrupa ülkelerinde gündemde olan aile birleşimi yasalarını kullanarak, öz vatanlarının kıymetli beyinlerinin başka milletlerin hizmetine sunmaya devam etmektedirler.

Arap Baharı Sonrasında Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya Yapılan Göçler

Arap Baharı sonrasında Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya yapılan göçler yukarıda da belirtildiği gibi birkaç özel sebebe bağlıdır. Bu sebepler arasında politik ve ekonomik nedenler diğer nedenlerden daha önceliklidir. Politik nedenlerin perde arkasında ise Avrupa ve ABD'nin Arap ülkeleriyle olan sömürüye dayalı ilişkileri vardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı ile tarihe karışmasından sonra başboş kalan Arap coğrafyası sömürgeci devletlerin paylaşımına uğramıştır. Sykes-Picot (1916) anlaşmasıyla Ortadoğu coğrafyasında haritalar yeniden oluşturulurken Kuzey Afrika'yı oluşturan Mısır ve ötesinde bulunan Mağrib ülkeleri ise Fransa, İtalya ve İngiltere'nin ortak oluşturdukları bir paylaşım sürecinden geçmişlerdir. Bu süreçte İngiltere başrol oynamış ve diğer ülkelerin alacakları toprakları istediği gibi belirlemiştir. Bu belirlemede petrol bölgeleri, tarım alanları ve diğer yaşam alanları birbirinden koparılmış,

¹⁶ "Arap Baharı ile Tunus'ta başlayan yönetim karşıtı hareketler, sömürge geçmişine sahip tüm Orta Doğu ülkelerine sirayet etmiştir. Bu süreç sadece Tunus'la da sınırlı kalmamış; Mısır, Libya, Suriye, Yemen ve diğer Arap ülkelerinde çok büyük çaplı sokak gösterilerine, yerine göre iç ayaklanmalara ve bölgesel çatışmalara bağlı olarak makro ölçekli göç hareketliliği yaşanmasına sebep olmuştur. Bu halk hareketlerinin başından beri binlerce insan hayatını kaybederken ve yaralanırken, yüzlerce tutuklama olayı olmuş; nüfusun bir bölümü ise diğer ülkelere göçe mecbur kalmıştır."

aynı milletin insanları farklı coğrafyalara serpiştirilerek, akrabalıklar ve toplumsal bağlar zayıflatılmaya çalışılmıştır. Osmanlı döneminde tek bir Arap coğrafyasından bahsedilirken, sömürge döneminde yaklaşık 12 ayrı Arap devleti oluşturulmuş ve her birine farklı farklı sınırlar ve milliyetler kazandırılmıştır. Bunu yaparken de Tunus'un ile Cezayir arasında, Cezayir ile Fas arasında ve Mısır ile Libya arasında bölgesel sorun teşkil edecek düzenlemelere gidilerek bu devletlerin aralarında rekabet ve çatışma alanları oluşturulmuştur.

1950'li yıllarda birbirine düşman ve farklı hiziplere bölünerek bağımsızlaştırılan Arap devletleri, elde ettikleri bağımsızlığı yine sömürgecilerin yeni yeni müdahalelerine açık bir şekilde ve onların izni dâhilinde elde edilmişlerdir. Bunun en açık göstergesi, belirli bir zaman sürecinde kendi kaderlerine hükmeden bu devletlerin Avrupa'nın müdahaleleriyle istendiğinde demokrasiye ve istendiğinde tekrar tekrar diktatörlüğe nasıl dönüştürülebildikleridir.

1990'lı yıllarda soğuk savaşın sona ermesi ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan süreçte, Arap sosyalizmine inanan liderler korumasız kalmışlardı. Avrupa bu liderlerle uzun vadede çalışabilmek için hedef ülkelerin mutlak surette demokrasiye veya bir çeşit geçiş sürecine dönüşümlerinin sağlanmasını temin etme gereği duymuştur. Ancak bu çoğunlukla mümkün olmayınca da bu liderlerin tamamen ortadan kaldırılmaları gündeme gelmiştir. Bunun için önce BOP, ardından da Arap Baharı denilen süreçler başlatılmıştır. Bu süreçler 2011 yılında sonlandırılmak istendiğinde Avrupa'da ekonomik ve sosyal dengelerin değiştiği yeni bir dönem başlamaktaydı. Avrupalılar bu ekonomik darboğazdan çıkmak için ya eski sömürü sistemlerini kuracaklardı veya bu liderlerin yerine getirilecek yenilerinin söz konusu ülkelerin kaynaklarını yeniden kendilerine sorgusuz ve sualsiz açmaları temin edilecekti. Aksi durumlarda söz konusu ülkelerin liderleri doğrudan bir müdahaleye gerek kalmadan, hâkim oldukları zümrelerin talepleri doğrultusunda ortadan kaldırılacakları yeni bir zemin hazırlanacaktı. Bu zeminde bazı liderler canlarından olacaktı, bazıları da istenileni yaparak canını kurtarabilecekti. Bu iki şıkkın dışında bir şık daha vardı ki, Avrupa'nın tercihi de bu yönde olmuştur. Söz konusu ülkelerin liderleri, onlardan nefret eder duruma getirilmiş toplulukların eline terk edilerek ortadan kaldırıldıktan sonra, bir daha toparlanamayacak şekilde kargaşaya gömülmeleri temin edilecek ve böylece hem ülke kaynakları sömürülecek, hem de ülkenin geleceği olan nüfus kitlelerinin her türlü varlıklarıyla rotalarını Avrupa'ya döndürmeleri sağlanacaktı. Plan uygulandı ve söz konusu ülkelerin genç kuşakları Avrupa'nın şirin görünen yüzüne aldanarak, ölümü dahi göze alarak Akdeniz üzerinden Avrupa'ya göçmeyi ve yeni bir yaşam uğruna her şeylerini feda etmeyi göze alacaklardı. Bu duruma en iyi örnek Libya'dır. Bu anlamda ülkelerini terk eden Libya'lıların hiç de azımsanmayacak kadar çok olduklarını söylemek mümkündür. Libya'lıların gelecekte kendi ülkelerinden çok Avrupa'ya hizmet edeceklerini söylemek malumun ilanı olmayacaktır.

Tablo 2. Libya'dan Avrupa'ya Yapılan Göçler

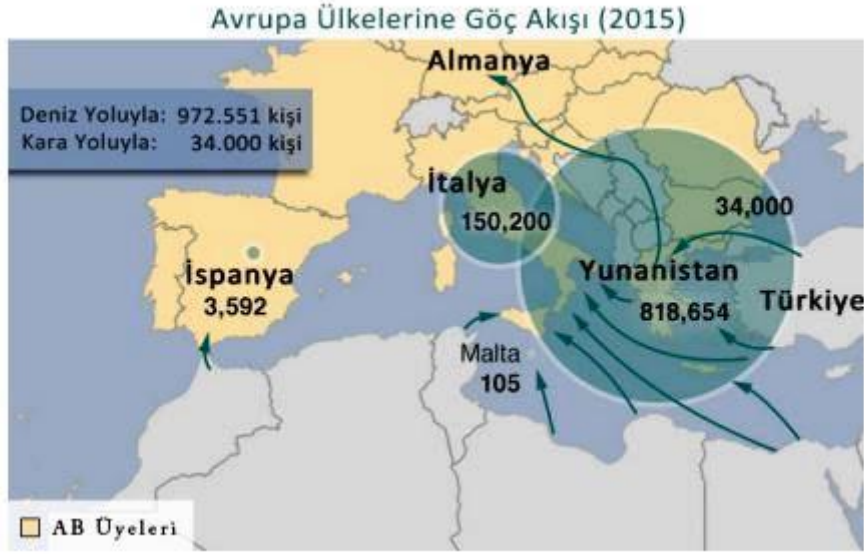
Libyalı Mülteciler	422.912
Avrupa'ya Giden Toplam Göçmen:	706.073
-Tunus'a Dönen Tunuslular	96.913
-Mısır'a Dönen Mısırlılar	140.642
-Tunus ve Mısır'a Ulaşan Üçüncü Ülke Vatandaşları	292.772

-Libya Sınırındaki Afrika Ülkelerine Ulaşanlar	148.281
-İtalya ve Malta'ya Sığınanlar	27.465
Toplam	1.128.985

Kaynak: Malkara, 2017, s. 52.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Libyalı mültecilerin sayısı yaklaşık 420 bin civarındadır. Bu mültecilerin dışında Libya üzerinden Avrupa'ya gidenlerin toplamı ise 706.073'dir. Bu da göstermektedir ki Arap Baharı olaylarının ilk yılından itibaren Avrupa'ya düzenli bir şekilde 1.128.985 kişi göç etmiştir. Bu göçmenlerin büyük bölümü geçmişte maruz kaldıkları sömürü düzenine sağladıkları intibakın bir sonucu olarak ilk fırsatta ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bunun sebepleri arasında ülke liderlerinin yıllar süren eziyet dolu uygulamaları ve mali imkânların eşit dağıtımdan uzak olması vardır. Bu sebepler arasında ayrıca ülke liderleri tarafından neredeyse doğrudan bir satın alma yöntemiyle her türlü ihtiyaçları karşılanan (Kaddafi yönetiminde olduğu gibi) işsiz ve umutsuz insan kitlelerinin, ülke yönetimlerine duydukları nefret hisleri de yer almaktadır. Söz konusu ülkelere Avrupa'ya yönelen göçü destekleyen başka sebepler de vardır. Bu sebepler de yine Avrupalı devletler tarafından oluşturulmuştur. Mesela Tunus lideri Ben Ali'nin kaçışının ikinci ayı dolmadan Avrupa Komisyonu "Güney Akdeniz Ülkeleri Demokrasi ve Ortak Zenginlik İşbirliği" kapsamında bir takım yatırım kararları almıştır. Bu yatırım ve yardım kapsamında Avrupa Birliği tarafından Tunus'a 2011-2013 yılları arasında demokratik geçiş sürecini desteklemek için 4 milyar Avro kaynak sağlanmıştır. Aynı şekilde AB'den Ürdün'e ve AB'den Mısır'a da 2012 yılında benzeri yardımlar yapılmıştır. Ayrıca 2011 yılında büyüme kapsamlı iyileştirmeye yönelik Ortaklığa Destek Programı da hayata geçirilmiştir. Bütün bu yardımlar söz konusu ülkelere istenilen demokratik gelişmelerin icra edilmesi şartıyla verilmişti (Malkara, 2017, s. 66).

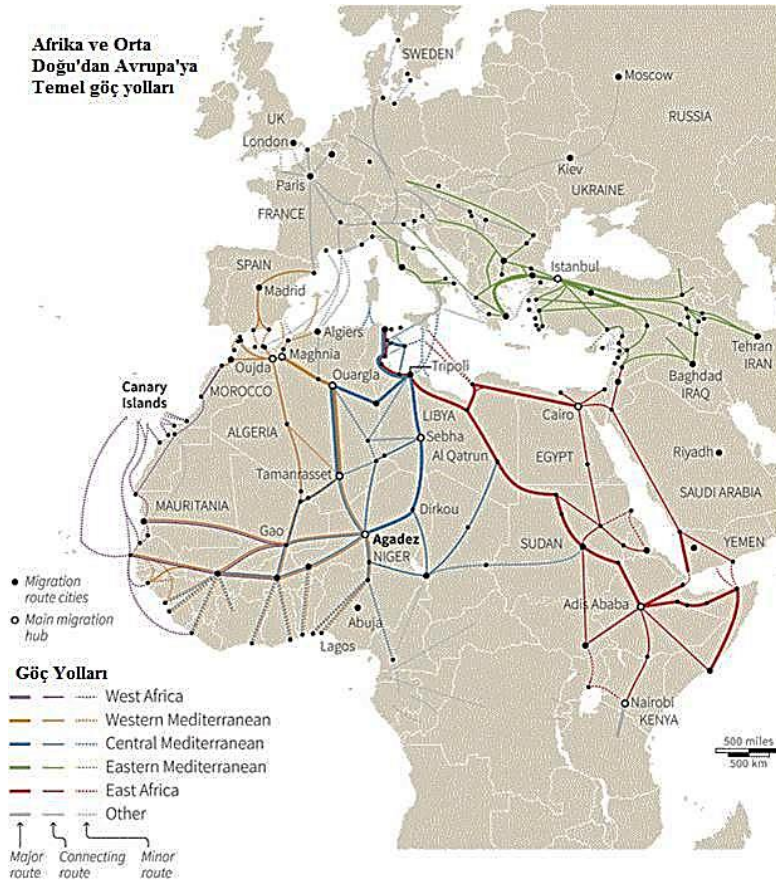
AB'nin yapmış olduğu bütün bu yardımlara rağmen Avrupa'ya göçün önü alınamamıştır. Avrupa sınırlarını korumak adına kurulmuş olan Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi (Frontex), Doğu Akdeniz rotası ile 2011 yılında sadece Suriye'den Türkiye'ye gelenlerin 57.000'i aştığını ifade ederken, 2014 yılında Türkiye üzerinden Yunan adalarına ve Bulgaristan'a geçen mülteci sayısı ise 50.830'a ulaşmıştır. Bütün bu göç rotalarının en yoğun olanı Orta Akdeniz rotası idi. Bu rota Kuzey Afrika'dan İtalya ve Malta'ya yapılan göçlerin güzergâhını oluşturmaktadır. Bu güzergahtan 2011 yılında Lampedusa ve Malta'ya 84.000'den fazla insan göçmüştür. Lampedusa, Sicilya ve Malta'ya Sahra Altı Afrika'dan gelenler ise 2011 yılında 40 bin civarında iken 2014 yılında bu sayı 170.760 olmuştur. Bir diğer rota ise Batı Akdeniz'dedir. Bu rota ise Kuzey Afrika'dan İber Yarımadası'na, Ceuta ve Melilla'dan kara yolu kullanılarak yapılan geçişleri kapsamaktadır ki, bu rota genellikle İspanya, Fransa ve İtalya'ya ulaşmaya çalışan Cezayir, Fas ve Sahra Altı Afrikalılar tarafından kullanılır. Bu rota kullanılarak Avrupa'ya gelenler 2014'ün sonlarında yaklaşık 7840 civarındadır. Frontex verileri dikkate alındığında söz konusu rotalardan AB'nin dış sınırlarına ulaşanların %40'lik bir artış ile 2012-2013 yılları arasında 72.500'den 107.000'e yükseldiği görülmektedir (Coşkun, 2015, s. 51 vd). Bu bölgelerdeki ülkelere devam iç karışıklıklar ve çatışmalar bu göçün daha uzun bir zaman durmadan devam edeceğini göstermektedir.

Resim 1. Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya Yapılan Göçler ve Yolları (2015)

Kaynak: Vatandaş, 2016, s. 12.

Arap Baharı sonrasında Avrupa'ya yapılan göçlere dair aşağıdaki grafik önemli veriler sunmaktadır. Buna göre 2015 yılında Avrupa'ya göç edenler arasında en yoğun kitle Suriyeliler olmakla beraber, Afrika kıtasından sadece Eritre, Nijerya ve Somali bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Yukarıdaki haritaya bakıldığında görülecektir ki Afrika'nın özellikle kuzey kesimi son hadiselerle yoğun bir şekilde göçe maruz kalmaya devam etmektedir (Çenberci ve Gövdere, 2017, s. 1345). Arap Baharı sonrasında Afrika ve Ortadoğu'dan Avrupa'ya yapılan göçlere ait rotaları gösteren aşağıdaki harita ise bunun açık bir göstergesidir. Harita her ne kadar bütün göç yollarını gösteriyor olsa da 2015-2020 yılları arasında Afrika'dan Avrupa'ya yapılan göçlerde de bu rotaların kullanılmaya devam edildiğini açık bir şekilde göstermektedir.

Resim 2. Afrika'dan Avrupa'ya Yapılan Göçlere Ait Güzergâhlar

Kaynak: Keskin, 2015, s.7.

Arap Baharının Sebep Olduğu Göç ve Sonuçları

Arap Baharı, Ortadoğu'daki en kapsamlı göç hareketlerinden birini Tunus, Mısır, Libya, Yemen ve Suriye üzerinden başlatmıştır. Demokrasiye inanan kitlelere yapılan silahlı saldırılar, şiddet ve kaos pek çok insanı ülkelerini terk etmek zorunda bırakmıştır. Söz konusu ülkelere göç edenler, Avrupa Birliği'nde cereyan eden İslamofobik ve ırkçı yaklaşımlara maruz kalmıştır ve kalmaya da devam etmektedir.

Avrupa Birliği bu ülkelere gelen kitlesel göçü durdurmak amacıyla ilk aşamada bir politika geliştirmemiş olmanın sıkıntısını yaşamıştır. Ancak zaman içinde bu göçü önlemeye ve kitlelerin önünü almaya yönelik birçok adım atılmıştır. Bu adımların başında sınırların güvenliğini sağlamaya yönelik girişimler gelmektedir. Buna rağmen göçmenlerin ısrarlı gelişleri sonrasında Avrupa, göçe sebebiyet veren etmenleri ortadan kaldırmak yerine, söz konusu ülkelerdeki yeni yönetimlerle ikili anlaşmalar yaparak mültecilerin geri dönüşünü sağlamaya veya bu ülkelere parasal yardım yapmak suretiyle göç edenlerin durdurulmasına yönelik politikalar geliştirilmiştir (Dinç, 2018, s. 17).

Bu politikaların Arap Baharı'na maruz kalan ülkeler üzerindeki etkilerini incelemek gerekirse şu hususlar ön plana çıkacaktır:

Arap Baharı'nın Göçmenler Üzerindeki Etkileri

Arap Baharı'nın etkilediği ülkelere göç etmek zorunda kalan insanlar üzerinde gittikleri pek çok ülkede ilk aşamada kamplarda yaşamak zorunda kalmış olmanın verdiği psikolojik çöküntü çok üst seviyelerdedir. Bu çöküntünün başlıca sebepleri arasında ırkçı saldırılar ön sıralarda yer almaktadır. Temel yaşam ihtiyaçlarından mahrum kalmak veya

yaşadıkları alanlardaki alt yapı sorunlarının giderilmesinde yaşanan vurdumduymazlık dahi göçmenleri bu denli etkilememektedir. İkinci bir sebep ise kamplarda yaşam koşullarının ülkeden ülkeye değişiyor olmasıdır. Mültecileri güvensizliğe, yetersiz beslenmeye ve bulaşıcı hastalıklarla karşı karşıya getiren bu umursamazlık bir dizi sağlık sorununu da beraberinde getirmektedir. Ürdün'de kurulan Za'tari Kampı aşırı kalabalıklaşma ve sanitasyon tesislerinin eksikliği nedeniyle büyük sağlık problemlerine yol açmıştır. Kampta kızamık, uyuz, ishal, hepatit (A) ve diğer hastalıklara maruz kalan yaklaşık 80.000 kişi yaşamaktaydı. Suriye'den Ürdün'ün kuzey kesimlerine yönelmiş olan ilk mülteci dalgası sebebiyle acil olarak kurulan kamp 2013 yılı boyunca çok hızlı bir büyüme dönemi geçirerek %146 civarında büyümüştür. Kampta baş gösteren düzensiz yapılaşma barınma yerlerinin sayısını yüzde 450 artırmıştır. 6 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla 5,4 km²'lik alana yayılan kamp 12 bölgeye ayrılmıştır. Her bir bölgenin yer aldığı alanda en fazla 10.000 kişinin yaşaması öngörülmüştür. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Bürosu (UNHCR) standartlarına göre bu kamp, yarı kamp modülü oluşturmaktadır. Ancak kamp son yıllarda taciz ve cinsel şiddet olaylarıyla gündeme gelerek yüksek düzeyde güvensizliğe yol açmıştır (Chamma ve Arroyo, 2017, s. 111; Salameh, 2019, s. 255).

Za'tari Kampı'nın ortaya çıkışına sebep olan Arap Baharı, bu kampta bulunan pek çok insanın kendi ülkelerindeki yaşamlarının sonlanmasının temel sebebi olmakla beraber, aynı ortak kültüre ve geçmişe sahip ülkelerin (Türkiye) yanı sıra aynı milliyete sahip ülkelerin (Arabistan, Ürdün, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri) sınınaması aşamasında büyük bir işlev görmüştür. Bu itibarla söz konusu ülkelerden Türkiye, Arap Baharı'nın ortaya çıkmasında hiçbir rol sahibi olmadığı halde milyonlarca mülteciye ev sahipliği yapmış ve bu mültecilerin büyük bir bölümünü kampların dışında ve şehirlerde ağırlamış, ağırlamaya da devam etmektedir. İkincil ülkelerin mültecileri genellikle kabul etmedikleri bir yana, kabul edenleri de kamplarda tecrit ettikleri görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında göçmenler Türkiye'de misafir gibi ağırlanırken, diğer ülkelerde her türlü baskının yanı sıra son derece ilkel koşullarda yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Bu durum söz konusu ülkelerdeki göçmenleri adeta başka ülkelere göçe zorlamaktadır.

Bu göçmenlerin, Avrupa ülkelerine göçmeleri halinde ortaya çıkan bir diğer sorun ise sosyal bütünleşme sorunudur. Göçmenler genellikle kültürel geçmişleri sebebiyle söz konusu ülkelerin halklarıyla bütünleşmede sorunlar yaşamaktadırlar. Yabancı vatandaşlığa kabul edilmeleri halinde dahi ikinci sınıf vatandaş olmaktan kurtulamazlar. Çocuklarını büyütme konusunda Avrupa Devletleri'nin farklı politikalarına maruz kalırlar ve kimliklerini yansıtacak bir eğitimden geçmeleri konusunda zorluklarla karşılaşır. Mesela Hollanda'da çocukların eğitim sorunları 1990'lı yıllarda "Siyah Okullar" kategorisiyle anılmıştır. Bu okullar hiçbir Hollandalının gitmeyi arzu etmeyeceği okullar olup, en kötü öğretmenlerin çalıştığı ve bütçeden herkesten daha az kaynak aktarılan kurumlardır. Hollanda 2000'li yıllara kadar entegrasyonu hedef edinirken, İslamofobi korkusu ile Avrupa'da artan ırkçı söylemlere bağlı olarak göçmenlere verilen haklar 11 Eylül hadiselerinden sonra asimilasyona dönüştürülmüştür (Muyan, 2019, s. 185).

Arap Baharı'nın Avrupa Ülkeleri Üzerinde Sosyo-Ekonomik ve Politik Etkileri

Arap Baharı sebebiyle yüz binlerce göçmenin sınırlarına dayanması Avrupa ülkelerini zora sokmuştur. Problemlerin başında siyasi, kültürel ve sosyal meselelerin yanı sıra ekonomiye ve güvenliğe dayalı meseleler de vardır. Bu problemler göçmen sayısı, ev sahibi ülkenin zenginliği, göçmenlerin demografik, ekonomik ve sosyal özellikleri ve hem resmi kurumlar hem de sivil toplum kuruluşları tarafından ele alınması için alınan tedbirler gibi bir dizi faktöre bağlıdır (Salameh, 2019, s. 57). Arap Baharı'nın İtalya, İspanya, Yunanistan ve Fransa gibi güney ülkelerine yüklediği yük, Almanya, Hollanda, Danimarka, Norveç, İsveç ve İngiltere'den daha büyüktür.

Bu yükün en fazla öne çıkan yönü siyasidir. Arap Baharı'ndan etkilenen Libya, Suriye ve Yemen gibi iç savaşlara gark olan ülkelerin yanı sıra Tunus ve Mısır gibi siyasi krizlerden ve kötüleşen ekonomik koşullardan muzdarip olan ülkelerde kitlelerin göçü, göç alan Avrupa ülkeleri arasında siyasi bölünmelerin ve anlaşmazlıkların çıkmasına sebep olmuştur. Bu anlaşmazlıkların başında göçmenlerin her ülkenin kendi sınırlarının dışında durdurulması gerekir gerekmediği konusudur. Almanya diğer Avrupa ülkelerine nazaran göçmenlerin alınması konusunda daha ılımlı bir politika izlemektedir (Zeren, 2018, s. 810). Bu politika karşısında yukarıda da belirttiğimiz gibi özellikle İngiltere göçmenlere kapılarını sıkı sıkıya kapamış durumdadır. Hatta sırf bu hususu bahane ederek Avrupa birliğinden ayrılmıştır. İngiltere bu niyetini ortaya koyarken öncelikle güvenlik kaygılarının arkasına sığınmıştır.

Arap Baharı ülkelerinden Avrupa'ya göçün politik sonuçları arasında Avrupa ülkelerinden özellikle Belçika, Hollanda, İspanya, Fransa, İtalya ve İngiltere'de göçmenlere yönelik haklardaki büyük bir artış yaşanmıştır. Ancak bu iyileşmeye rağmen aynı ülkelerde bu göçmenlerin geldikleri ülkelerinden Avrupa'ya yönelen terör hareketleri sebebiyle özellikle Araplar ve Müslümanlar Avrupa için birer tehdit haline gelmiştir. Bu durum Avrupalıları göçmen karşıtı partilere oy vermeye yöneltmekte ve yabancılara karşı politikalar geliştiren politikacıların oylarını yükselten eğilimler göstermelerine sebep olmaktadır.

Arap Baharı sebebiyle Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan Avrupa'ya yönelen göçmen akımının politik etkilerinin yanı sıra birçok ekonomik etkileri de vardır. Bunların başında konut edinme, eğitim, sosyal hizmetler ve istihdam yaratma konuları gelmektedir. Avrupa ülkeleri, yalnızca çatışma bölgelerinden gelen ve sığınma hakkına sahip olan göçmenlerden değil, aynı zamanda güvenli bölgelerden gelen ve daha fazla refah ve yaşam standardı arayan göçmenlerden de rahatsızdırlar (Utan, 2017, s. 1447-1449). Bu konuda hazırlıksız yakalanan Avrupalılar bu göçmenlerle nasıl başa çıkılabileceği üzerinde aralarında bir uzlaşmaya varamamışlardır. Bu sebeple de göç veren ülkelere yönelik ilk müdahale bu ülkelerdeki mevcut yönetimlerin maddi olarak desteklenmesi olmuştur (Aras ve Günar, 2015, s. 78). İkinci aşamada ise bu ülkelerle olan ticari politikaları geliştirerek istihdamın gelişmesine yardımcı olmak suretiyle göç taleplerinin değişmesini sağlamaktı. Hatta göçe zorlanan ülkelerle ikili ortaklıklar kurarak, onların daha istikrarlı hale getirilmesine özen göstermişlerdir. Avrupa Birliği, Türkiye gibi birlik dışında kalan diğer transit ülkelerle kurduğu ilişkiler sayesinde sığınmacı sorununa çare aramaktadır. Bu meyanda Ürdün, Libya ve Mısır gibi ülkelerle bir dizi anlaşmalar yapılmıştır. Avrupa'ya göçün engellenmesi karşılığında bu ülkelere maddi yardım yapılmıştır.

Bütün bu yatırımlara rağmen beklentileri karşılayacak sonuçlar alınamamıştır. Bunun en önemli sebebi meselenin özüne yani göçü özendiren etmenlerin ortadan kaldırılamamış olmasıdır (Zeren, 2018, s. 811). Vaktiyle Avrupa'nın sömürsüne uğrayan Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkeleri, Avrupalıların kendi ülkeleri üzerinden elde ettikleri zenginlikleri bu ülkelerle paylaşmak yerine, birliklerini genişletmek amacıyla Doğu Avrupa ülkelerine yönelmişlerdi. Bu durum Mısır, Tunus, Cezayir, Sahra altı ülkelerinin ihmal edilmesine ve buralardaki çatışmalarla baş edemeyen hükümetlerin tek tek yıkılmasına ve nihayetinde daha fazla özgürlük, daha fazla iş ve aş isteyen toplulukların rotalarını Avrupa ülkelerine çevirmelerine sebep olmuştur. Ancak gelinen noktada durdurulamayan göç karşısında bu defa birçok Avrupa ülkesi yardımların büyük bölümünü Güney Akdeniz Ülkelerine ve Arap Baharı ülkelerine yönlendirmek zorunda kalmışlardır. Buna rağmen Avrupa'ya göç durdurulamamıştır. Avrupa devletleri bu çıkmazdan da bir şekilde faydalanma yoluna gideceklerdir. Ancak buradan elde edilebilecek tek fayda giderek yaşlanan Avrupa nüfusunun gençleştirilmesidir (Utan, 2017, s. 1449-1453). 2015 yılında, işgücü piyasasındaki her üç Avrupalıdan biri elli yaşın üzerindeyken, yirmi-yirmi dokuz yaşları arasındaki insan sayısı bu orandan %20 daha düşüktür. Bu Avrupa'nın işgücünün yaşlanmakta olduğu anlamına

gelmektedir. Göç, Avrupa'daki nüfus artışının %70'ine tekabül etmektedir. Bununla birlikte, her emekli Avrupalı karşılığında kaybedilen emek gücü üç işçiye bedeldir. Bu durum Avrupa ekonomisinin sürekliliği için göçten gelecek desteği mecburi kılmaktadır (Salameh, 2019, s. 58).

Arap Baharı ile başlayan ve Avrupa'yı politik ve ekonomik olarak etkileyen göçün üçüncü ve en önemli etkisi sosyal ve kültürel alan üzerinedir. Büyük oranda Müslüman ülkelerden gelen yüzbinlerce insan, Avrupa'nın Hıristiyan çehresini değiştireceğine dair ortaya atılan birçok dedikodu ve söylem bu kitleleri ırkçı politikalarla karşı karşıya bırakmıştır. Bu göçmenlerin kendi ülkelerinden Avrupa'ya taşıdıkları değerler arasında yer alan gelenekleri hiçe sayan politikalar toplumlar arası entegrasyonu engelleyen en büyük nedenlerden biri haline gelmiştir. Bu durum Avrupalılarda kimlik, kültür ve medeniyetlerine yönelik tehdit algısı oluşturmuş ve Müslümanlığın Avrupa'yı istila edeceği korkusunu yaymıştır (Karaşahin, 2012, s. 19-21)¹⁷.

Arap Baharı ülkelerinden Avrupa'ya göçün kültürel ve sosyal etkileri arasındaki bir diğer önemli etkisi de gıda üretim ve tüketim alışkanlıkları üzerine olmuştur. Göçmenlerin birçoğu Avrupalıların gıda alışkanlıklarının değişmesine veya unutulmasına sebep olmuştur. Gıdanın yanı sıra Avrupalıları günlük hayata en fazla bağlayan medya alanında da alışkanlıkların değişmeye başladığı görülmektedir. Bunda göçmenlerin kendi sorunlarını ve ilgi alanlarını işledikleri programlar ve web sayfaları edinmelerinin büyük önemi vardır.

Avrupa ülkelerinin üzerinde durdukları en önemli olgulardan biri de güvenlik olmuştur. Ülkelerini dünyanın en istikrarlı yerleri haline getirebilmek adına uzun yıllar başka ülkeleri ezen Avrupalılar, rekabet içerisinde oldukları bu ülkelerin büyüüp gelişmesini, Avrupa'ya uzanacak kollarının kesilmesini organize edecek planlar yapmışlardı. Bu planlarla yetinmemiş, ülkelerinin güvenliğini had safhaya çıkaracak kanunlar icat etmişlerdi. Hemen herkesi takip eden sistemler kurulmuş ve bu sistemler 2000'li yıllarda herkesi fişleyecek şekilde genişletilmiştir. Bu tavrın en önemli sebebi 11 Eylül 2001'de New York'ta ve 7 Temmuz 2005'de Londra'da gerçekleştirilen terör saldırılarıdır. İngiltere bu saldırıların kaynağı olarak mültecileri görmüştür ve göç politikasını güvenlik alanında etkin bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. İngiltere ülkeye girmesini istemediği ve tehlikeli gördüğü kişileri ülke dışında tutmak için katı kurallar getirdiği göç politikaları geliştirmiştir (Karaşahin, 2012, s. 33). Ancak Arap Baharı ile başlayan göç akını bütün bu sistemi yerle bir edecek yeni bir kargaşanın yaratıcısı olmuştur. Bu sebeple birçok Avrupa ülkesi yaptırımlara, işgallere ve güvenlik endişelerinin hâkim olduğu sınır önlemlerine başvurmuştur. Bu amaçla göçe ilişkin kurumsal yapıda değişikliğe gidilmiştir. Bu tedbirler kapsamında İngiltere, 1793 sayılı Yabancılar Yasası'nın işletimini devrettiği İçişleri Bakanlığı Göç ve Vatandaşlık Dairesi'nden bu görevi alarak İngiltere Sınır Ajansı'na devretmiştir. İngiltere'nin ardından bazı Avrupa devletleri de benzeri yapılanmalara gitmiştir. Birçok Avrupa devleti göçmen geçişini engellemek ve kontrol etmek için iki ayrı birim kurmuşlardır. Bunlar "Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı (FRONTEX) ve Avrupa Sınır Gözetim Sistemi (EUROSUR)'dir (Aras, 2014, s. 69; Karaşahin, 2012, s. 34). Ancak bu birimlerin aldığı tedbirler ve yürüttüğü uygulamalar Batı medeniyetini oluşturan demokrasi, özgürlük ve insan hakları kavramlarını adeta bir slogana dönüştürmüştür.

Güvenlik konusunda alınan bu tedbirler, Avrupa'yı Arap Baharı'nın hemen akabinde bir dizi terörist saldırıyla karşı karşıya bırakmıştır. Bir söylentiye göre İŞİD denilen ve sözde İslami temsil eden eli kanlı bir örgütün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Avrupa'dan çok uzakta Suriye ve Irak'ta faaliyet gösteren İŞİD'in bizzat Fransa, Almanya ve İngiltere gibi

¹⁷ Entegrasyon konusunda Avrupa'da ilk çalışmalar Fransa tarafından 2010 yılında başlatılmıştır. Başlangıçta tepki çeken bu çalışma sonrasında bütün Avrupa ülkeleri tarafından benimsenmiştir.

ülkelerden gelen savaşçılardan oluşturulmuş olan bu yapı Avrupa ülkeleri tarafından bir tehdit olarak kabul edilmiştir. Bu yapı Avrupa'yı tehdit şöyle dursun, onların emellerine hizmet etmek üzere Ortadoğu'yu bir kan gölüne çevirmek dışında hiçbir faaliyet yürütmemiştir. Buna rağmen Avrupa devletlerinin korkularını artıran en ciddi problem, IŞİD'in bir gün kontrolden çıkması ve Arap ve Müslüman göçmenlerin Avrupa'ya yönelik tehditlerinin artmasına önyak olması ihtimalidir. Entegrasyonu sağlanamayan göçmenlerin zaman içerisinde uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, terör, soygun, yağma, hırsızlık ve kamu mallarına saldırı gibi suçlara bulaştıkları görülmüştür. Bu durum Avrupalıların daha fazla göçmen kabul etmelerinin önündeki en büyük engel olmuştur (Kanat ve Zengioğlu, 2017, s. 25-29).

Arap Baharı ülkelerinden Avrupa'ya gelen göçmenlerin çoğunun yaşam ve istikrar için umut aradığına şüphe yoktur. Ancak Avrupalılar göçmenlerden artık hiç olmadığı kadar korkmaktadır. Oysaki bu korkuları ortaya çıkaran sebepleri Avrupalıların İkinci Dünya Savaşı sonrasında düşman olarak seçtikleri Müslüman ülkelere yönelik politikaların Ortadoğu ve Asya'da geliştirdiği Avrupa ve ABD düşmanlığının ürettiğini unutmamak gerekmektedir. Bu politikalardan etkilenen bazı Müslüman sınıfların bir tepki olarak gerçekleştirdikleri eylemlerin zamanla Avrupa'dan beklentilerini karşılayamayan bazı teröristlerin şiddete dönüştürmüş olduğu da akıllardan çıkarılmamalıdır.

Sonuç

Bu makalede Osmanlı Devleti'nden devralınan Arap coğrafyası ve Kuzey Afrika'da yüz yıl boyunca kurulan sömürü düzeni sonrasında ortaya çıkan yenedünya düzeni incelenmiştir. Çalışma bu kapsamda İkinci Dünya Savaşı ile başlayan bağımsızlık hareketlerine, kendi iç dinamiklerinin sesine kulak vererek gizli veya açık anlaşmalarla müsamaha gösteren Barbar Avrupa'nın, 2000'li yıllarda içerisine düştüğü ekonomik bunalımı aşmak için yeni bir sömürü dünyası yaratıp yaratmadığına cevap aramıştır. Bu makale aynı zamanda 2010 yılında başlayan ve bütün Arap coğrafyasını ve Kuzey Afrika'yı kasıp kavuran Arap Baharı hadiselerinin Avrupalıların içine düştükleri ekonomik bunalımı aşabilmelerini sağlayacak yeni bir ekonomik, kültürel ve politik program olup olmadığını sorgulamak üzere kaleme alınmıştır. Bu bağlamda Arap Baharı üzerinden ortaya konulabilecek en önemli sonuç, Avrupa'nın yıllar yılı depoladığı silahları satabileceği yeni savaş meydanları yaratarak bu ekonomik çıkmazın etkilerini en aza indirmeyi amaçladığı yönünde olmuştur. Bu yönüyle bakıldığında Arap Baharı, mazlum Müslüman Arapları ve diğer unsurları bilmedikleri bir politik savaşın içerisine sürüklemiştir. Savaşı başlatan Avrupalıların içinde buldukları ekonomik çıkmazın faturasını dağılan Arap devletlerine kesmişlerdir. Avrupa, yüz yıl boyunca Müslüman ülkelerin Avrupa'da yatırım olarak gerçekleştirdikleri birikimlere el koyduğu yetmezmiş gibi bu ülkeleri istila ederek yağmalamış, yer altı zenginliklerine el koyarak kullanmalarını engellemiş ve kadim sömürü düzenini yeniden oluşturmuştur.

Arap toprakları yaklaşık yüz yıl boyunca bizzat Avrupalılar tarafından oluşturulan manda sistemleri ve kurulan suni yönetimlerce idare edilmiştir. Avrupalılar bu sayede istedikleri kaynaklara kolayca el koyabilmişlerdir. Avrupa, bu suni yönetimlerin miadı dolup, iktidarların sonlanması aşamasına geldiğine karar verdiğinde, bu ülkelerin liderleri sözde demokrasi oyunlarıyla iktidardan düşürülmüş, kızgın topluluklara yem edilmiş, yapılan demokratik seçimler iptal edilerek yeniden diktatörler yaratma yolları tercih edilmiştir.

ABD ve Avrupa Birliği, kendi eliyle başlatmış olduğu Arap Baharı ile elde edilen hürriyet ve bağımsızlık gibi boş hayalleri yeniden geri dönüş yaptırdıkları diktatörlerle ortadan kaldırmışlardır. Bu diktatörler var olan servetlerin Avrupa'ya akışını sağlayacak yeni payandalar olarak dizayn edilmişlerdir. Söz konusu diktatörler, ülkelerinin sahip oldukları zenginlikleri Avrupa'ya taşıya bilmek için göç unsurunu kullanmaktadırlar. Bunun için sahip oldukları topraklarda terör ve kargaşayı sürekli kılacak politikalar üretmektedirler. Mısır,

Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan gibi ülkeler ürettikleri bu tür politikalarla Libya, Suriye, Tunus, Cezayir ve Irak gibi savaşın hüküm sürdüğü ülkelere müdahale ederek yeni yeni göç dalgalarına sebep olmuşlardır. Avrupa'ya yönlendirilen bu göç dalgalarıyla gelenlerin çok azı Avrupa kıyılarına ulaşabilirken, çok daha büyük kitleler Akdeniz'in ortasında soyulduktan sonra ölüme terk edilmiştir. Bu tür ölüm hadiseleri hakkında üretilen haberler ise manipüle edilerek bu ölümlerin göçmenlerin mukadderatı olduğu şeklinde bir kara propaganda yapılması gelenek haline getirilmiştir.

Avrupa bir taraftan ülkeleri karıştırmaya devam ederken diğer taraftan bu ülkelerin kaynaklarına el koyabilmek için göçü hızlandırmakta ve öleniyle kalanıyla boş ülkeler yaratarak, daha kolay sömürülebilecek alanlar açmaya devam etmektedir. Bunun adına da demokrasi ve medeniyet denilmektedir. ABD de 2004'te Irak'ı ve Afganistan'ı işgal ederken işte bu yaftayı dillendirmiştir. Ancak gerçek niyet ortaya çıktığı zaman da ya ülkeyi terk etmek zorunda kalmış ya da ülkeler ayrılıkçı güçlere teslim edilmiştir. Batılıların bu tercihinin adı Avrupa'da terörizm olarak bayraklaştırılmıştır. Medya aracılığıyla ülkelerin istiklal mücadeleleri karalanmak suretiyle belleri kırılmaya çalışılmaktadır. İŞİD gibi terör örgütleri de devreye sokularak Arap topraklarının istilasını kolaylaştıracak bahaneler oluşturulmuştur. Bu bağlamda Arap topraklarına ABD ve İngiltere'nin yanı sıra bütün Avrupa ülkeleri asker göndererek her biri bir ülkenin yer altı kaynaklarına el koymuşlardır.

Arap Baharı'nın coşkusuna kapılan Araplar ise kendi yönetimlerinin baskı ve zorlamaları karşısında bir dilim ekmek, sığınacak bir ev ve karınlarını tok tutacak bir iş için soluğu Avrupa kapılarında almışlardır. Bu durum her Avrupa ülkesi için yeni bir zenginlik kaynağı olmasına rağmen sanki bu gelenler onların boyunlarına asılacak yeni zincirlermiş gibi politikalar üretilmiş, bu politikalara malzeme yapılan Araplar da ya ölüme terk edilmiş veya kendi kaderlerine terk edilerek Avrupa'nın en ücra semtlerinde yaşama tutunmak zorunda bırakılmışlardır. İçeri alınanların yanı sıra dışarıda kalanlar ise yine Avrupa'nın emellerine hizmet etmek üzere ya kendi ülkelerindeki kaosun bir parçası olmuşlardır ya da Ortadoğu'yu kana bulamak üzere İŞİD'in kucağına itilmişlerdir.

Kaynaklar

- Aktaş, M. (2018). Arap Ayaklanmaları ve Sosyal Medyanın Rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), s.199-208.
- Aktaş, M. T. (2015/3). Mutluluğun Durağan Durum Hali: Yoksulluk Açısından Uyum Teorisine Dayalı Bir Analiz. *Emek ve Toplum Dergisi*, 4(10), s. 45-65.
- Aras, İ. ve Günar A. (2015). Almanya'nın Arap Baharı Politikası. *Akademik ORTA DOĞU*, 10(1), s. 61-87.
- Aras, N. E. G. (2014). Biyopolitik Bir Nüfus Politikası Olarak Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göç Rejimi Ve Sınırlarda Ölüm Siyaseti. *Turkish Journal of Population Studies*, 36, s. 67-101.
- Aydın, M. A. ve Hamidullah, M. (2002). Kölelik. *DİA*, 26, s. 237-246, Ankara.
- Avrupa'daki Suriyeli mülteci sayısı tartışma yarattı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/lubnandaki-suriyeli-multecilerin-zorlu-yasam-mucadelesi-suruyor/>, (Erişim: 19.04.2020, 00.54).
- Bigaç, O. (2019). Avrupa Birliği'nin Orta Doğu Politikası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, SBE, Erzincan.
- Bu dört ülke tek bir mülteci bile kabul etmiyor, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/bu-4-ulke-tek-bir-multeci-bile-kabul-etmiyor-2112527>, (Erişim: 19.04.2020, 01.34).

- Chamma, N. ve Carmen M. A. (2017). Mülteci Kampı Tasarımını Yeniden Düşünmek: “Geçici” Kamplardan, Sürdürülebilir Yerleşimlere. *Yapı Dergisi*, 424, Mart, s. 110-114.
- Çiğer, M. İ. (2016). On the Elements of Temporary Protection Regime in Line with International Law. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), January-June, p. 62-92.
- Coşkun, B. B. (2015), An Evaluation Of The Eu’s Migration Policies After Arab Spring. *Moment Journal*, 2 (1), p. 41-59.
- Çakı, C. ve Topbaş, H. (2018). Almanya İçin Alternatif Partisi’nin Göçmen Karşıtı Propaganda Faaliyetlerini 2017 Alman Federal Seçimleri Üzerinden Okumak. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), Temmuz, s. 59-74.
- Çemberci, E. ve Gövdere, B., (2017), Göç Krizinin, Brexit Kararına Ve Avrupa Birliği’nin Geleceğine Muhtemel Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, Göç Özel Sayısı, s.1427-1442
- Dinç, C. (2018). Avrupa Birliği’nin ve Üç Büyük Üyesinin Arap Baharı’na Yaklaşımları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), s. 1-33.
- Elias, F. (2018). *2018 Yılında Nasıl Bir Ortadoğu?* Ankara Kriz Ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Yayınları, Ankara.
- Engin, N. (2002). Osmanlılarda Kölelik. *DİA*, 26, s. 246-248, Ankara.
- Goularas, G. B. ve Sunata, U. (2015). Türk Dış Politikasında Göç Ve Mülteci Rejimi. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(1), s. 12-40.
- <https://tr.sputniknews.com>, (Erişim: 19.04.2020)
- <https://www.aa.com.tr>, (Erişim: 19.04.2020)
- <https://mülteciler.org.tr>, (Erişim: 19.04.2020)
- <https://21yyte.org/tr>, (Erişim: 19.04.2020)
- <https://www.milliyet.com.tr>, (Erişim: 19.04.2020)
- <https://www.yenicaggazetesi.com.tr>, (Erişim: 19.04.2020)
- <https://www.evrensel.net>, (Erişim: 19.04.2020)
- <http://www.haber7.com>, (Erişim: 19.04.2020)
- Irak’taki Suriyeli Sığınmacılar, <https://21yyte.org/tr/suriye-krizi-izleme-merkezi/irak-taki-suriyeli-siginmacilar>, (Erişim: 19.04.2020, 01.20).
- İşte ABD’in kabul ettiği Suriyeli sayısı, <http://www.haber7.com/amerika/haber/1944013-iste-abdin-kabul-ettigi-suriyeli-sayisi>, (Erişim: 19.04.2020, 02.20).
- Kanat, S. ve Zengioğlu S. (2017). Avrupa Birliği’nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Yaklaşım ve Politikaları. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(3), April, p. 20-32.
- Karavaşin, M. (2012). *Avrupa Birliği’nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları Ve Ulusal Farklılıklar Sorunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara.
- Karkın, V. ve Yazıcı, Ö. (2015). Arap Baharı’nın Suriye’ye Yansıması ve Türkiye’ye Sığınan Mülteciler (Gaziantep Örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(12), Kış, s. 201-213.

- Kaynak Yeniçağ: Avrupa'daki Suriyeli mülteci sayısı tartışma yarattı, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/avrupadaki-suriyeli-multeci-sayisi-tartisma-yaratti-213929h.htm>, (Erişim: 19.04.2020, 01.45).
- Keskin, Ş. (2015), Schengenland Ya Da Avrupa Kalesi: AB'nin Göç İle İmtihanı. *Sahipkaran Stratejik Araştırmalar Merkezi(SASAM)*, s. 1-9.
- Koçak, O. ve Gündüz, R. D. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), s. 66-91.
- Malkara, F. (2017). *Arap Baharı Sonrası Akdeniz'de Yaşanan Düzensiz Göçün Avrupa Birliği Kapsamında Güvenlik Boyutu Ve Uluslararası Hukuk Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi SBE, İzmir.
- Martin, P. ve Zurcher, G. (1999). *Managing Migration: The Global Challenge*. Translated: Fawzi Sahawneh, Amman-Jordan.
- Muyan, G. K. (2019). Hollanda Göçmen Entegrasyonu Politikaları: Liberalizmden Neoliberalizme. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), Haziran, s. 177-192.
- Noi, A. Ü. (2012). Arap Baharı ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri. *Ortadoğu Analiz*, 4(48), Aralık, s. 10-19.
- Özcan, M. (2017). AB-Türkiye İlişkileri ve Suriye Krizi. *İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER)*, 40, Haziran, s. 1-13.
- Paksoy, S. ve Paksoy, H.M. ve Alancıoğlu, E. (2013). Küreselleşmenin Sosyo Politik Etkileri: Arap Baharı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), (2013), s. 169-182.
- Salameh, M. T. B. (2019). Migration from the Arab Spring countries to Europe: Causes and Consequences. *Smart Technologies and Innovation for a Sustainable Future Proceedings of the 1st American University in the Emirates International Research Conference-Dubai, UAE 2017*, Ed., Ahmed Al-Masri ve Kevin Curran, Edition, 1st, s. 243-254.
- Salihi, T. (2018). *Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31), s. 1-13, Kahramanmaraş.
- Siypak, İ. (2016). *Avrupa Birliği'nin Komşuluk Politikası ve Normatif Güç Tartışmaları: Arap Baharı Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi SBE, İzmir.
- Suriyeli mülteciler Latin Amerika'da, <https://www.evrensel.net/haber/93621/suriyeli-multeciler-latin-amerikada>, (Erişim: 19.04.2020, 02.00).
- Transatlantik Köle Ticareti*. (2013). Milli Güvenlik Kurulu. Ankara.
- Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Ocak 2021, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (Erişim: 19.04.2020, 01.14).
- Uğuz S. (2019). Tarihte Nusayriler. İdeal Yayınları. İstanbul.
- Ulan, M. Ö. (2017). Avrupa Birliği'nde İstenen Göçmen Profili Analizi: Ekonomik Göçmen Mi, Politik Göçmen Mi? *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, Göç Özel Sayısı, Isparta, s.1443-1456.

- Ürdün Başbakanı Rezzaz: Daha Fazla Suriyeli Mülteci Kabul Edemeyiz, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201806271034036710-urdun-basbakani-rezzaz-suriyeli-multeci-kaul-edemeyiz/>, (Erişim: 19.04.2020, 00.30).
- Vatandaş, S. (2016). Avrupa'ya Göçmen Akışı ve Türkiye'de Göç Politikaları. *İlim Kültür ve Eğitim Derneği Dergisi (İLKE)*, 3, Mart, s. 1-19.
- Yardım, M. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikaları Işığında Fransa'da Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(2), Temmuz-Aralık, s. 100-136.
- Yüksel, M. (2016). *Osmanlı Son Döneminde Trablusgarp Vilayetinin Sosyal Ve Ekonomik Yapısı (1872-1911)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, SBE, Çorum.
- Zeren, H. E. (2018). Arap Baharı Sonrası Avrupa Birliği'nin Güvenlik Odaklı Göç Politikaları. *IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade And Logistics Congress September 7-8, Didim*, Aydın, s. 806-812.